

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Rūtos Folk,
V kurso, baudžiamosios justicijos
šakos studentė

Magistro darbas

Baudžiamoji atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais

Criminal Liability for Cruel Treatment of Animals

Vadovas: vyr. lekt. dr. Gerardas Višinskis

Recenzentas: partn. doc. Artūras Pažarskis

Vilnius

2024

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame magistro darbe yra nagrinėjama žiauraus elgesio su gyvūnais samprata ir kriminalizavimo ypatumai Lietuvos bei užsienio šalių baudžiamojoje teisėje. Tyrimas pradedamas gyvūno, suluošinimo, kankinimo bei žiauraus elgesio sampratų išaiškinimu, šios nusikalstamos veikos formų išskyrimu bei baudžiamosios atsakomybės už šią veiką istorinės raidos Lietuvoje apžvalgos. Toliau aptariamas esminis nacionalinis ir tarptautinis teisinis reglamentavimas, numatantis žiauraus elgesio su gyvūnais ypatumus. Be kita ko, visame darbe pateikiami trijų užsienio valstybių – Švedijos, Austrijos ir Jungtinės Karalystės – požiūriai nagrinėjamos nusikalstamos veikos kontekste. Taip pat darbe analizuojami pagrindiniai nusikalstamos veikos sudėties požymiai bei aptariamas žiauraus elgesio su gyvūnais veikos santykis su kitomis nusikalstamomis veikomis. Galiausiai, aptariami šio nusikaltimo baudžiamumo ypatumai bei prevencinės priemonės.

Pagrindiniai žodžiai: žiaurus elgesys su gyvūnais, gyvūnų kankinimas, gyvūnų gerovė, baudžiamoji atsakomybė.

This Master's thesis examines the concept of cruel treatment of animals and the specifics of its criminalisation in Lithuanian and foreign criminal law. The research begins with the interpretation of the concepts of animal, mutilation, torture, and cruel behaviour, as well as the identification of the forms of this criminal act, and the overview of the historical development of criminal liability for this act in Lithuania. It then discusses the essential national and international legal regulation that provide for the specifics of animal cruelty. In addition, the views of three foreign countries – Sweden, Austria, and United Kingdom – are presented in the context of criminal law. Also, the work analyses the main elements of the criminal offense, and discusses the relation between the act of cruelty to animals and other criminal acts. Finally, the specifics of the criminality of this crime and preventive measures are discussed.

Key words: cruel treatment of animals, animal torture, animal welfare, criminal liability.

TURINYS

1.	ŽIAURUS ELGESIO SU GYVŪNAIS SAMPRATA	6
1.1.	Žiaurus elgesio su gyvūnais samprata ir galimos formos	6
1.2.	Baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais raida Lietuvoje	11
2.	ŽIAURUS ELGESIO SU GYVŪNAIS NUSIKALTIMO SUDĖTIES POŽYMIAI 15	
2.1.	Nusikalstamos veikos objektas ir dalykas	15
2.2.	Nusikalstamos veikos objektyvioji pusė	17
2.3.	Nusikalstamos veikos subjektas	21
2.4.	Nusikalstamos veikos subjektyvioji pusė	22
2.5.	Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais atribojimo ypatumai	24
3.	ŽIAURUS ELGESIO SU GYVŪNAIS VEIKOS SANTYKIS SU KITOMIS NUSIKALSTAMOMIS VEIKOMIS	27
3.1.	Santykis su turto sunaikinimu ar sugadinimu (BK 187 straipsnis)	27
3.2.	Santykis su neteisėtu medžiojimu ar žvejojimu arba kitokiu laukinės gyvūnijos išteklių naudojimu (BK 272 straipsnis)	29
3.3.	Santykis su neteisėtu vertimusi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla (BK 202 straipsnis)	30
3.4.	Santykis su viešosios tvarkos pažeidimu (BK 284 straipsnis)	31
4.	ŽIAURUS ELGESIO SU GYVŪNAIS NUSIKALTIMO BAUDŽIAMUMAS ...	33
	IŠVADOS	39
	ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	42
	SANTRAUKA	50
	SUMMARY	51

IVADAS

Temos aktualumas. Humaniškas elgesys su gyvūnais yra siekiamybė daugelyje pasaulio šalių. Nepaneigtinas ir faktas, jog padidėjęs dėmesys gyvūnų gerovei siejamas su psichologiniu, aplinkos apsaugos, socialiniu ir fiziniu faktoriais, kurie liudija sparčiai augančią visuomenės brandą gyvūnų apsaugos srityje (Falaise, 2019). Nors nuo pat antikos laikų, mąstytojai smerkė žiaurų elgesį su gyvūnais¹, gyvūnų apsaugos evoliucija pasaulyje vis dar nepasiekė norimo rezultato – visapusio žiauraus elgesio su gyvūnais netoleravimo.

Šiais laikais internetinėje erdvėje bei televizijoje vis dažniau garsinami įvykiai, tiesiogiai susiję su žiauriu elgesiu su gyvūnais. Pavyzdžiui, gyvam šernui ilčių apkarpymą bei audinės egzekuciją, šią pjudant šunimis, vykdyusių ir tai filmavusių 7 vyrų pripažinimas kaltais už žiaurų elgesį su gyvūnais (Lietuvos Respublikos Prokuratūra, 2023), ar nuo tilto numesto šuns Pipiro, kuris nuo patirtų daugybinių sužalojimų neišgyveno, istorija (Mikalčiūtė – Urbonė, 2009). Tokios situacijos ne tik paskatino išaugusį susidomėjimą šia tema, bet ir išskėlė diskusijas visuomenėje, tarp seimo narių bei nevyriausybinių organizacijų dėl baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais griežtinimo. Taigi, platesnė šios temos analizė padėtų išsiaiškinti ne tik baudžiamosios atsakomybės už šią veiką taikymo ypatumus, bet ir bausmių griežtinimo Lietuvoje tikslingumą.

Apie šios temos aktualumą byloja ir statistiniai duomenys. Anot Lietuvos policijos duomenų, pateiktų nevyriausybinei organizacijai „Gyvūnų gerovės iniciatyvos“ (toliau – GGI), 2022 m. buvo užfiksuota net 2112 pranešimų dėl teisės pažeidimų prieš gyvūnus pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodekso (toliau – ANK) 346 straipsnį, iš kurių beveik pusė, t. y. 1015 pasibaigė pažeidėjų nubaudimu (Gyvūnų gerovės iniciatyvos, 2023). Vadovaujantis Informatikos ir ryšių departamento duomenimis, Lietuvoje jau keletą metų iš eilės (nuo 2021 m. – 2023 m.) registruojama nuo 36 – 46 žiauraus elgesio su gyvūnais atvejų, kuriuos padariusiems asmenims buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 310 straipsnį (Informatikos ir statistikos departamentas, 2023). Be kita ko, vien per 2024 metų sausio – vasario mėnesius buvo pradėti 7 ikiteisminiai tyrimai pagal BK 310 straipsnio 1 dalį. Baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais temos aktualumą liudija ne tik didėjantys registruotų nusikaltimų pagal BK 310 straipsnį skaičiai, bet ir nuolatos

---

¹ Antikos filosofas Pitagoras mokė, kad ne tik žmonės, bet ir visi gyvūnai turi nemirtingas sielas, kurios persikūnija po mirties, todėl gyvūnų žudymas ir valgymas neleidžia susijungti su aukštesne tikrovės forma ir dėl to turėtų būti draudžiamas. Dėl šio mąstymo jis dažnai laikomas gyvūnų apsaugos pradininku.

teikiami įstatymų pakeitimo projektai bei žiniasklaidoje didelio rezonansinio atgarsio sulaukę įvykiai, kas lemia platesnį šios temos analizės reikalingumą.

Siekiant didesnio ir efektyvesnio bendradarbiavimo tarptautiniu ir nacionaliniu lygiu bei bendresnio reguliavimo šioje srityje, Lietuva ratifikavo visas Europos konvencijas dėl gyvūnų apsaugos. Pavyzdžiui, 1968 m. Europos konvenciją dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu, 1987 m. Europos konvenciją dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos ir kt. Atitinkamai buvo įgyvendinti Europos Sąjungos teisės aktai, tokie kaip 2009 m. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1099/2009 dėl žudomų gyvūnų apsaugos ir 2017 m. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/625 dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuri vykdoma siekiant užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą (Gruodytė et al., 2022, p. 847). Nors šių tarptautinių teisės aktų pagrindu nacionaliniu lygmeniu buvo padaryti teigiami gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo pakeitimai, tačiau vieningos praktikos taikant ne tik administracinę, bet ir baudžiamąją atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais vis dar trūksta. Dėl šios priežasties, ne mažiau svarbu yra atskleisti žiauraus elgesio su gyvūnais sampratą, pasireiškimo būdus ir formas bei kaip jos suprantamos ir aiškinamos Lietuvos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje.

Darbo tikslas. Šio magistro darbo tikslas – išanalizuoti baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais reglamentavimą Lietuvoje, nustatyti ir atskleisti baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais aiškinimo ir taikymo probleminius aspektus bei įvertinti teisinio reglamentavimo trūkumus.

Darbo uždaviniai. Siekiant įgyvendinti magistro darbo tikslą, buvo iškelti šie uždaviniai:

1. Atskleisti žiauraus elgesio su gyvūnais sampratą;
2. Atkleisti žiauraus elgesio su gyvūnais nusikaltimo objektyviusius ir subjektyviusius požymius;
3. Išanalizuoti baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais raidą Lietuvoje;
4. Išanalizuoti žiauraus elgesio su gyvūnais santykį su kitomis nusikalstamomis veikomis;
5. Atskirti požymius, atribojančius baudžiamąją ir administracinę atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais;
6. Išnagrinėti žiauraus elgesio su gyvūnais nusikaltimo baudžiamumą.

Darbo objektas. Žiauraus elgesio su gyvūnais teisinis reguliavimas Lietuvos ir Jungtinės Karalystės, Austrijos bei Švedijos baudžiamojoje teisėje. Kadangi bausmė

laikoma pagrindinė baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma, darbe dėl ribotos apimties nekalbama apie atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 310 straipsnį.

Tyrimo metodai. Rengiant magistro darbą buvo naudojami šie tyrimo metodai – dokumentų analizės, istorinis, lyginamasis, aprašomasis metodai.

Didelis dėmesys darbe skiriamas dokumentų analizės metodui, kurį pasitelkus analizuojami tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai – tarptautinės sutartys, įstatymai, įstatymų projektų aiškinamieji raštai ir kiti. Taip pat darbe analizuojami nevyriausybinų organizacijų, tokių kaip GGI, išleisti rekomendacinio pobūdžio leidiniai.

Darbe taip pat pasitelkiamas istorinis metodas, kurio pagalba buvo išanalizuota baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais istorinė raida Lietuvoje.

Lyginamojo metodo pagalba buvo išnagrinėtas kelių užsienio valstybių, tokių kaip Jungtinė Karalystė (anglosaksų teisinės sistemos pavyzdys) bei Švedija ir Austrija (kontinentinės teisės tradicijos pavyzdys), teisinis reglamentavimas bei teismų praktika. Šios šalys pasirinktos dėl skirtingų baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais ir šios veikos prevencijos taikymo modelių, todėl yra pravartu apžvelgti ir įvertinti problemas, su kuriomis yra susiduriama sprendžiant žiauraus elgesio su gyvūnais atvejus.

Aprašomasis analizės metodas buvo naudojamas atskleidžiant žiauraus elgesio, kankinimo bei suluošinimo požymių sąvokas.

Pagrindiniai šaltiniai. Darbe analizuoti BK, ANK bei kiti įvairūs įstatymai ir įstatymus įgyvendinamieji teisės aktai, užsienio valstybių teisės aktai, įstatymų projektai bei lydintieji dokumentai, teismų praktika, viešai prieinami tarptautinių organizacijų internetiniai puslapiai. Taip pat siekiant įgyvendinti darbo uždavinius, pasitelkiami Lietuvos teisės mokslininkų darbai. Darbe analizuota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) praktika bei žemesnių instancijų teismų praktika, Švedijos, Austrijos ir Jungtinės Karalystės teismų praktika. Galiausiai analizei pasitelkiami baudžiamosios teisės vadovėliai, rašyti autorių kolektyvo.

Darbo naujumas bei originalumas. Baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais ypatumai nėra plačiai nagrinėjama tema Lietuvos autorių darbuose. Daugelis publikacijų šia tema yra analizuojamos ne teisės, o filosofinių, politinių ar kitų mokslų sričių kontekste. 2021 m. B. Pranevičienė ir A. Vieraitytė išleido straipsnį teisinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais tematika, bet šioje publikacijoje buvo aptariami tik administracinės, o ne baudžiamosios atsakomybės taikymo ypatumai. Žiaurus elgesys kaip vertinamasis požymis taip pat nagrinėtas K. Grinevičiūtės moksliniame straipsnyje „Žiauraus elgesio su vaiku samprata baudžiamojoje teisėje“. Tačiau, atlikdama tyrimą,

autorė apsiribojo nusikaltimais žmogaus gyvybei ir sveikatai ir šio požymio BK 310 straipsnio kontekste nenagrinėjo. Taip pat 2019 m. Vilniaus Universiteto studentė Giedrė Buganauskaitė parengė magistro baigiamąjį darbą tema „Baudžiamoji atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais“. Vis dėlto, šis autorės darbas buvo publikuotas prieš penkerius metus, tad atsiradus naujesnei teismų praktikai bei reikšmingiems pokyčiams nacionaliniame reguliavime, yra poreikis šią temą apžvelgti plačiau, atsižvelgiant į esamus ir numatomus įstatymų pakeitimus. Taigi, baudžiamosios teisės moksle trūksta gilesnės šios veikos analizės, todėl šiame darbe yra tiriami tiek Lietuvos, tiek kelių užsienio valstybių teisės aktai, teismų praktika bei mokslininkų darbai, susiję su žiauriu elgesiu su gyvūnais.

1. ŽIAURAS ELGESIO SU GYVŪNAIS SAMPRATA

Šiuolaikiniame pasaulyje auga sąmoningumas ir susirūpinimas gyvūnų gerove ir teisėmis, kas lemia, jog žiaurus elgesio su gyvūnais samprata yra kultūriškai determinuota ir dinamiška (Pranevičienė, Vieraitytė 2021). Ne veltui viena garsiausių E. Kanto frazių mena – „apie žmogaus širdį galima spręsti iš to, kaip jis elgiasi su gyvūnais“ (Kant, 1930). Žiaurus elgesys su gyvūnais gali būti vertinamas pagal kiekvieno asmens moralinį kompasą, todėl vieningai apibrėžti šios veikos sąvoką nėra paprasta.

1.1. Žiaurus elgesio su gyvūnais samprata ir galimos formos

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 54 straipsnyje įtvirtinta, jog valstybė privalo rūpintis gyvūnijos apsauga (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992). Gyvūnų gerovės užtikrinimo svarbą konstituciniu lygmeniu galima pastebėti ir kitose užsienio valstybėse. Pavyzdžiui, Austrijoje 2013 m. buvo padaryti konstitucijos pakeitimai, įtvirtinant, kad ši valstybė saugo gyvūnų gerovę ir gyvybę, be kita ko, pažymint, jog gyvūnai laikomi koegzistuojantys kartu su žmonėmis (World Animal Protection, 2020). Gyvūno sąvoka minima ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 13 straipsnyje, nurodant, jog valstybės narės turi visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų, kaip juslių gyvių, gerovės reikalavimus (Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 2012). Visgi, pati šio straipsnio nuostata yra pernelyg neapibrėžta ir nesukuria įpareigojimo Europos Sąjungos valstybėms narėms imtis veiksmų gyvūnų gerovės srityje, o tik nurodo, jog gyvūnų gerovės tema turi būti įtraukta formuojant ir įgyvendinant Europos Sąjungos valstybių narių konkrečias politikas, kaip, pavyzdžiui, ūkinių gyvūnų žemės ūkis, žuvininkystė ir kt. Taip pat neįvardijama kokių konkrečiai gyvūnų rūšių apsaugą siekiama sukurti (Falaise, 2019).

Nacionalinės teisės aktuose, tokiuose kaip BK ir ANK, taip pat nėra atskleista gyvūno sąvoka. Tačiau Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo (toliau – GGAĮ) 2 straipsnio 4 dalyje numatyta, jog gyvūnu yra laikomas bet kokios rūšies domestikuotas ar laukinis gyvūnas, įskaitant ūkinius gyvūnus ir augintinius (Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas, 1997). Šiame straipsnyje pateikiama ne tik bendrinė gyvūno sąvoka, bet ir atskirų gyvūnų kategorijų, tokių kaip bandomųjų, ūkinių gyvūnų, augintinių, kovinių šunų ir kt. sampratos. Kai kurių gyvūnų sąvokos pateikiamos ir Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatyme (apibrėžiama, kas yra laukinis ir domestikuotas gyvūnas), Lietuvos Respublikos medžioklės įstatyme (pateikiamos medžiojamųjų ir smulkiųjų medžiojamųjų gyvūnų sąvokos) ir kt. (Lietuvos

Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas, 1997; Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas, 2002). Dėl gyvūnų rūšių gausos įstatymuose objektyviai negali būti išvardinamos visos gyvūnų rūšys. Be to, gyvūnų rūšių sąrašas yra pastoviai kintantis dėl atrandamų naujų gyvūnų rūšių. Baudžiamosios teisės doktrinoje išreiškiama nuomonė, kad gyvūno bendrinė sąvoka turėtų būti aiškinama plečiamai ir į ją patenka ir tokie gyvūnai kaip paukščiai, žuvis, laukiniai žvėrys, gyvuliai, vabzdžiai ir pan. (Gruodytė et al., 2022, p. 848). Darbo autoriaus nuomone, nekyla klausimų, jog šios išvardytos būtybės yra laikomos gyvūnais. Tačiau pagrindinė problematika siejama ne su pačia gyvūno sąvoka, o ar visos gyvūnų rūšys gali būti laikomos nusikaltimo pagal BK 310 straipsnį dalyku (plačiau – darbo II dalyje).

Atsakomybei už žiaurų elgesį su gyvūnais kilti ne mažiau svarbios gyvūno suluošinimo ir žūties sąvokos. GGAĮ, kuriuo, be kita ko, siekiama užtikrinti gyvūnų, kaip juslių būtybių, gerovę ir apsaugą, humaniško elgesio su gyvūnais reikalavimus, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo žiauraus elgesio, kankinimo ir kito neigiamo poveikio, įtvirtinta, jog gyvūno nužudymu yra laikomas gyvūno gyvybės atėmimas. Tuo tarpu suluošinimo sąvoka buvo įtvirtinta tik įsigaliojus 2021 m. kovo 30 d. GGAĮ redakcijai, suluošinimą įvardijant kaip veiksmus ar neveikimą, dėl kurių sužalojamos gyvūno kūno dalys ir (ar) organai ir (arba) atsiranda žalingų liekamųjų reiškinių jo fizinei ir (ar) psichikos sveikatai. Teismų praktikoje suluošinimas apibūdinamas kaip tokie padariniai, kurie sukelia negrįžtamus anatominius pakitimus ar funkcinis praradimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-489/2019). Visgi, diskrecija spręsti ar atliktų neteisėtų veiksmų prieš gyvūnus padariniai atitinka suluošinimo sąvoką lieka bylą nagrinėjančiam teismui, kuris priimant galutinį sprendimą gali pasiremti specialiomis ekspertų ar specialistų žiniomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-20-788/2024).

Daugiausiai problematikos kyla aiškinant žiauraus elgesio požymio sampratą. Seniausios pasaulyje nuolat leidžiamos enciklopedijos „Encyclopædia Britannica“ autoriai žiaurų elgesį su gyvūnais apibūdina kaip sąmoningą ar bepriezastinį skausmo, kančios ar mirties gyvūnui sukėlimą, arba tyčinius gyvūno nepriežiūros veiksmus (Britannica, 2024). Tarptautinio mokslo, technologijų ir švietimo instituto mokslininkai straipsnyje, kuriame apžvelgė žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos priemones Jungtinėse Amerikos Valstijose, žiaurų elgesį apibrėžė kaip tyčinį gyvo gyvūno suluošinimą, kankinimą ar sužalojimą, be kita ko, nesuteikimą būtino maisto, vandens ar prieglobsčio (Mogbo, 2013). Taip pat žiauraus elgesio su gyvūnu samprata gali būti išvedama atsižvelgiant į Pasaulio

gyvūnų sveikatos organizacijos (angl. *World Organisation for Animal Health – „OIE“*) išleistus raštus, kuriuose nurodoma, jog gyvūno gerovė yra neatsiejama nuo penkių tarptautiniu mastu pripažintų laisvių: 1) laisvė nuo alkio, troškulio ir nepilnavertės mitybos; 2) laisvė nuo baimės ir kančios; 3) laisvė nuo fizinio ir psichologinio diskomforto; 4) laisvė nuo skausmo, sužalojimų ir ligų bei 5) laisvė reikšti įprastus tos rūšies gyvūnui elgesio modelius, o bet koks šių laisvių pažeidimas turėtų būti traktuojamas kaip žiaurus elgesys su gyvūnu (World Organisation for Animal Health, 2023). Taigi, apibendrintai žiaurus elgesys reiškia bet kokios neigiamos įtakos gyvūnų gerovei sukėlimą, tačiau galime pastebėti, kad dėl nusistovėjusių skirtingų visuomenių nuomonių ir nevienodo požiūrio į įvairias gyvūnų rūšis, žiaurus elgesys ne visada suvokiamas tapačiai.

Nors Lietuvoje žiaurus elgesys su gyvūnais nėra naujai susiformavęs reiškinys, o už tokio pobūdžio veiksmus asmenys gali būti traukiami atsakomybėn tiek administracine tiek baudžiamąja tvarka, jokie teisės aktai, priešingai nei žūties ar suluošinimo sąvokų aiškinimo atveju, tiesiogiai neįtvirtina žiauraus elgesio požymio ir kankinimo apibrėžčių. Kadangi akivaizdu, jog žiauraus elgesio ir kankinimo vieninga sąvoka neegzistuoja, o šių veiksmų, kaip atskirų veikų, atriboti praktiškai neįmanoma, jos turi būti aiškinamos kartu, atsižvelgiant į teismų praktikos bei doktrinos išaiškinimus.

Siekiant sukonkretinti veiksmų, kurie laikomi žiauriu elgesiu ar kankinimu apimtį, įstatymų leidėjas GGAĮ 4 straipsnio 2 dalyje pateikia 25 punktų sąrašą, kuriame detalizuojami veiksmai, sukeltys gyvūnų žūtį, skausmą, kančią, pavojų gyvūnų sveikatai ar gyvybei (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-511/2018). Šis sąrašas numato tokias žiauraus elgesio su gyvūnais formas, kaip „1) sąmoningas gyvūnų padarymas bešeimininkiais ar beprižiūriais; 2) veterinarinės pagalbos nesuteikimas, kai gyvūnams tokia pagalba būtina; 3) gyvūnų gąsdinimas, sužeidimas ar nužudymas, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus; 4) gyvūnų naudojimas taikiniams; 5) gyvūnų kovų ar kovų su gyvūnais organizavimas, gyvūnų treniravimas kovoms; 6) zoofiliniai veiksmai su gyvūnais; 7) gyvūnų skerdimas jų neapsvaiginus, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus; 8) gyvūnų operavimas jų nenuskausminus, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus; 9) veterinarinės procedūros, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą ar gyvūnų fiziologines funkcijas (ausų, barzdelių, skiauterių, snapų, uodegų trumpinimas, balso stygų, ragų, nagų, sparnų, kanopų ir ilčių pažeidimas ar pašalinimas, plunksnų išpešimas ar pašalinimas kitu būdu ir kt.), pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą, išskyrus gyvūnų kastravimą ir kitus teisės aktuose numatytus atvejus arba veterinarines procedūras, atliekamas veterinarijos gydytojo sprendimu dėl gyvūno sveikatos; 10) gyvūnų galimybes

stimuliuojančių medžiagų, didinančių gyvūnų produktyvumą, darbingumą, sportinius rezultatus, naudojimas, išskyrus teisės aktuose leidžiamų medžiagų naudojimą ar kitus teisės aktuose numatytus atvejus; 11) gyvūnų sveikatai žalingų ar erzinančių cheminių medžiagų bei kitų priemonių ir įrenginių, sukeliančių gyvūnams baimę, stresą, kančias ar žalingas pasekmes jų sveikatai ir gerovei, naudojimas; 12) gyvūnų mokymas ir dresavimas, sukeliant jiems skausmą ir baimę, naudojant dirbtinai žalojančias ar skausmą, kančią sukeliančias priemones; 13) gyvūnų agresijos kitų gyvūnų ar žmonių atžvilgiu skatinimas dresuojant gyvūnus, išskyrus tarnybiniais tikslais naudojamų gyvūnų dresavimą; 14) gyvūnų veisimas nesilaikant teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir (ar) sukeliantis žalingas pasekmes gyvūnų sveikatai ir gerovei; 15) gyvūnų laikymas jų rūšies, amžiaus, fiziologijos ir elgsenos neatitinkančiomis teisės aktuose nustatytomis sąlygomis; 16) netinkamų, žalingų gyvūnų laikymo, priežiūros ar darbo įrenginių taikymas gyvūnams; 17) nepakankamas gyvūnų šėrimas ar girdymas; 18) poilsio laiko gyvūnams nesuteikimas, atsižvelgiant į jų fiziologinius poreikius; 19) gyvūnų naudojimas kitiems gyvūnams šerti, išskyrus atvejus, kai šiuos gyvūnus būtina šerti gyvūnais pagal gyvūnų biologiją ir jų neįmanoma šerti kitaip (visais atvejais gyvūnų augintinių naudojimas gyvūnams šerti draudžiamas); 20) gyvūnų vežimas, pažeidžiant gyvūnų gerovę vežimo metu reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus; 21) gyvūnų naudojimas reklamai, filmavimui, fotografavimui, parodose ir kituose renginiuose, jeigu dėl to gyvūnams sukeliamas skausmas, baimė, kančia, gyvūnai verčiami pranokti jų įgimus gebėjimus ar yra luošinami; 22) laukinių gyvūnų, kurie buvo prižiūrimi žmogaus, paleidimas į laisvę, jeigu šie gyvūnai nebuvo tinkamai paruošti gyventi natūralioje aplinkoje; 23) gyvūno savininko ar laikytojo sutikimas atlikti 1–22 sąrašo punktuose nurodytus veiksmus ar sąlygų atlikti tokius veiksmus sudarymas; 24) gyvūno augintinio savininko nesutikimas bendradarbiauti su šio įstatymo vykdymą kontroliuojančių institucijų pareigūnais, informacijos apie jo laikomų gyvūnų gerovę, sveikatos būklę, buvimo vietą ar kitas svarbias aplinkybes nesuteikimas; 25) kiti veiksmai, sukeliantys gyvūnų žūtį, skausmą, kančią, pavojų gyvūnų sveikatai ar gyvybei, išskyrus teisės aktuose nustatytus atvejus“.

Nors lieka neaišku, kokie iš šių veiksmų turėtų būti priskirti baudžiamosios atsakomybės sričiai, tačiau pabrėžtina, kad nusikalstamais veiksmais su gyvūnais pripažinti tik visuomenėje netoleruoti veiksmai, kuriais išreiškiamas nepateisinamas negailestingumas ir savivalė gyvūnų atžvilgiu, t. y. tokios kraštutinės elgesio formos, kai žalojama gyvūnų sveikata ar atimama gyvybė (Bereikienė et al., 2017, p. 848).

Atskirieji atvejai, kurie nelaikytini žiauriu elgesiu su gyvūnais išskirti GGAI 5 straipsnyje, t. y. „1) akvakultūros gyvūnų gaudymas, vadovaujantis teisės aktų

reikalavimais; 2) gyvūnų medžiojimas, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais; 3) pagal su savivaldybės administracija suderintas kačių kastravimo programas laisvėje sugautų ir kastruotų bešeimininkių kačių paleidimas į laisvę; 4) gyvūnų kastravimas; 5) netyčinis gyvūno sužeidimas ar nužudymas; 6) gyvūnų nužudymas likviduojant gyvūnų užkrečiamąsias ligas, visuomenės sveikatos, gyvūnų sveikatos ir gerovės, aplinkos apsaugos tikslais, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais; 7) gyvūnų nužudymas neatidėliotinais atvejais, kai būtina nutraukti sunkiai sužeisto gyvūno kančias; 8) kitų poveikio priemonių, pašalinančių grėsmę, taikymas gyvūnams ar jų nužudymas, kai gresia realus pavojus žmogui ar kitam gyvūnui; 9) gyvūnų nugaišinimas, naudojant tik veterinarinius vaistus, kiti nugaišinimo būdai yra draudžiami; 10) graužikų, kenksmingų vabzdžių ir erkių naikinimas jiems naikinti skirtais metodais ir priemonėmis; 11) bandymų su gyvūnais atlikimas, turint Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos išduotą leidimą; 12) ūkinių gyvūnų skerdimas, prieš tai jų neapsvaiginus, religinėms apeigoms atlikti būtinais metodais, jeigu šie gyvūnai skerdžiami skerdykloje“.

Svarbu paminėti, jog priešingai nuo veiksmų, nepripažintinų žiauriu elgesiu ar gyvūno kankinimu, pirmasis sąrašas nėra baigtinis, siekiant užtikrinti gyvūnų teisinę apsaugą ne tik įstatyme nurodytais atvejais. Taigi, dėl tokio įstatymų leidėjo sprendimo, kiekviena situacija turi būti tiriama atskirai, įvertinant visas reikšmingas aplinkybes ir atsiradusių padarinių dydį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115-303/2022).

Pažymėtina, jog būtinybę atskirai ištirti kiekvienos žiauraus elgesio su gyvūnais situacijos aplinkybes analizuoja ne tik Lietuvos, bet ir Jungtinės Karalystės teismų praktika, t. y. dar 1889 m. byloje Ford v. Wiley teisėjas J. Hawkins priėmė nusistovėjusį žiauraus elgesio apibrėžimą, reiškiantį bereikalingą prievartą prieš gyvūną. Taip pat byloje buvo išaiškinta, jog tiriant žiauraus elgesio su gyvūnais atvejus, reikia įrodyti du dalykus – pirma, kad skausmas ar kančia iš tikrųjų buvo sukelti bei antra, kad šie veiksmai buvo padaryti be rimtos priežasties (Ford v. Wiley, 1889). Byloje taip pat buvo apibrėžtas būtinosios ginties ir žiauraus elgesio su gyvūnais santykis išaiškinant, kad nors vargu ar įmanoma pakankamai tiksliai apibrėžti, kas yra rimta priežastis sukelti kančias gyvūnui, tačiau tokių veiksmų teisėtumą turi lemti jų būtinybė ir šių veiksmų pasitelkimas negali nusverti siekiamo tikslo svarbos. Taigi, pagal J. Hawkins, vertinant žiauraus elgesio su gyvūnų atvejus, privaloma atsižvelgti į veiksmų pavojingumą gyvūnui, sukeltos kančios intensyvumą, veiksmų trukmę bei tikslą.

Pateikta analizė atskleidžia, kad žiauraus elgesio su gyvūnais ribos gali būti labai plačios, o šio reiškinių samprata priklauso nuo vertinamų faktų kontekste *ad hoc* juos

interpretuojančio subjekto teisinės sąmonės. Taigi, apibendrinant bei atsižvelgiant į tai, jog gyvūno sąvoka Lietuvos teisės aktuose yra aiškinama plečiamai ir apima visų rūšių gyvūnus, žiaurų elgesį galima suprasti kaip tyčinį skausmo, fizinės ir (ar) psichologinės kančios, ar mirties gyvūnui sukėlimą ar nepriežiūros veiksmus, jei šie veiksmai padaryti nesant teisinio pagrindo. Taigi akivaizdu, kad teisinis reglamentavimas yra kompleksinis – tai, kad nėra visuotinio požiūrio į žiaurų elgesį su gyvūnais, rodo, jog ši sritis tebėra atitinkamai besivystanti ir priklausanti nuo nuolat kintančių visuomenės normų.

Išsiaiškinus bendrą žiaurų elgesio su gyvūnais koncepciją ir galimas formas, toliau bus pereinama prie baudžiamosios atsakomybės už šią veiką raidos Lietuvoje.

1.2. Baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais raida Lietuvoje

Vienas iš teisės aiškinimo metodų yra istorinis. Šiuo būdu teisės normos prasmė atskleidžiama analizuojant normos išleidimo socialinius, politinius tikslus bei sąlygas, kuriomis esant ši norma buvo priimta (Vaišvila, 2000). Tokiu atveju į teisę žvelgiama kaip į dinaminį reiškinių, atitinkantį visuomenės gyvenimo pokyčius (Mikelėnienė, Mikelėnas, 1999). Siekiant tinkamai įvertinti baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais kilmę ir tikslumą, toliau bus chronologiškai analizuojami šios veikos kriminalizavimo vystymosi etapai Lietuvoje.

Baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais ištakos Lietuvoje siekia 1529 m. įsigaliojusį I-ąjį Lietuvos Statutą. Šio įstatymų rinkinio 9 skyriaus „apie medžioklės plotus, girias, avilių medžius, ežerus, bebrynus, apynynus ir sakalų lizdus“ 9 straipsnis reguliavo bebrų medžioklės taisykles, t. y. „jeigu kas užmuštų bebrą <...>, toksai turi sumokėti už smurtą ir, kiek bus bebrų užmušęs, kapą grašių už rudąjį bebrą ir dvi kapas grašių už juodąjį“. Taip pat straipsnyje buvo numatyta, jog visus laukų, kuriuose yra bebravietės, darbus leidžiama atlikti tik tokiu atstumu, kokiu „stiprus vyras galėjo nusviesti pagali“ (Gelumbauskienė, Šapoka, 2012). Šių teisės normų atsiradimas neatsitiktinai siejamas su faktu, kad bebrų medžioklė buvo vienas pagrindinių tuometinės Lietuvos valstybės amatų, todėl buvo siekiama teisiškai reglamentuoti šių gyvūnų apsaugą nuo visiško išnykimo (Žurnalas Medžioklė, 2023). Nors šis draudimas išliko galioti ir vėlesniuose Lietuvos Statutuose, nei viename iš šių dokumentų nebuvo suteikta jokia apsauga kitiems gyvūnams.

Rusijos Imperijos okupacijos metais Lietuvoje gyvūnų apsaugos sritis nebuvo siejama su nusikaltimais dorovei, o gyvūnų apsauga buvo užtikrinama tik plintančių infekcinių ligų kontekste. 1845 m. galiojusiame Kriminalinių ir teisiamųjų bausmių statuto

(rus. *Уложение о наказаниях уголовных и исправительных*) 1047 straipsnyje buvo numatyta atsakomybė gyvūnų savininkams dėl žinojimo apie plintantį užkratą tarp jam nuosavybės teise priklausančių gyvūnų ir šios informacijos valdžiai nepranešimą. Taip pat šio teisės akto 1048 straipsnis traukė atsakomybėn tuos gyvūnų savininkus, kurie atsisakė vykdyti veterinarijos gydytojo nurodymus, siekiant, jog plintančia infekcine liga sergantis gyvūnas pasveiktų. Už tokį neveikimą asmenys buvo baudžiami pinigine bauda nuo 10 – 50 rublių, o priklausomai nuo aplinkybių, alternatyvia bausme – suėmimu nuo trijų savaičių iki 3 mėnesių. Taigi, akivaizdu, jog šių teisės normų egzistavimo pagrindinis tikslas buvo išvengti infekcinių ligų plitimo, o gyvūnų apsaugos svarba laikoma tik kaip šalutinis iš teisės normų išplaukiantis elementas.

Panašesnis į dabartinį reguliavimą baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais įtvirtinimas atsirado įsigaliojus 1903 m. Baudžiamajam Statutui. Šio įstatymo 287 straipsnyje buvo numatyta atsakomybė tam, „kas nusižengė be reikalo kankinęs naminius gyvulius.“ Tarpukario Lietuvoje už šią veiką buvo baudžiama areštu ne daugiau kaip septynioms dienoms arba bauda ne daugiau kaip šimtu dvidešimt penkiais litais. Nors šis straipsnis užtikrino apsaugą tik naminiams gyvūnams, t. y. gyvuliams, turintiems savininką bei atribojant bešeimininkius gyvūnus, tačiau aiškiai matoma tuometinės visuomenės vertybių kaita, kurios rezultatas – bereikalingų kančių gyvūnui sukėlimo netoleravimas.

Tolesnis baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais vystymasis vyko pagal tarybinę baudžiamąją teisę. Pažymėtina, jog 1961 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojusioje Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LTSR BK) redakcijoje, gyvūnų apsaugos mechanizmas taikant baudžiamąją atsakomybę iš viso nebuvo numatytas. Esminiai pokyčiai baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais kriminalizavimo raidoje įvyko tik 1988 m. balandžio 28 d. Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos (toliau – LTSR) aukščiausiosios tarybos prezidiumui priėmus įsaką padaryti pakeitimus kai kuriuose LTSR teisės aktuose (Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakas, 1988). Šiuo įsaku buvo pakeistas LTSR administracinių teisės pažeidimų kodekso 88 straipsnis, kurio 5 dalyje buvo įtvirtinta, jog „žiaurus elgesys su gyvūnais, sukėles jų žuvimą arba sužalojimą, taip pat gyvūnų kankinimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki penkiasdešimties rublių“. Taip pat įsaku buvo padaryti pakeitimai LTSR BK, šį kodeksą papildant nauju 250¹ straipsniu, numatančiu baudžiamąją atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais bei nurodant, jog „žiaurus elgesys su gyvūnais, sukėles jų žuvimą arba sužalojimą, taip pat gyvūnų kankinimas, padaryti asmens, kuriam per vienerius metus buvo taikyta administracinio poveikio priemonė už

tokius pat veiksmus, – baudžiami pataisos darbais iki šešių mėnesių arba bauda iki vieno šimto rublių.“

Akivaizdu, jog pagal tuometinį reguliavimą, baudžiamoji atsakomybė galėjo būti taikoma tik tiems asmenims, kuriems jau buvo taikyta administracinė poveikio priemonė, t. y. egzistavo administracinė prejudicija. Toks įstatymų leidėjo požiūris apsunkino proporcingą atsakomybės taikymą asmenims, kurie pagal vertinamų aplinkybių visumą žiauriai elgėsi su gyvūnu, tačiau prieš tai nebuvo bausti administracine tvarka.

Nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 2003 m. balandžio 30 d. galiojusiame baudžiamajame įstatyme buvo numatyta atsakomybė ne tik už žiaurų elgesį su gyvūnu. Šis kodeksas buvo papildytas 250² straipsniu, numatančiu atsakomybę už gyvūnų auginimo, laikymo ar gabenimo taisyklių pažeidimus. Šiuo straipsniu, panašiai kaip ir 1845 m. galiojusiame Kriminalinių ir teisiamųjų bausmių statute, buvo siekiama apsaugoti žmogaus sveikatą, o ne įgyvendinami gyvūnų teisinės apsaugos tikslai. Tai įrodo faktas, jog baudžiamojon atsakomybėn buvo traukiami asmenys, kurie pažeidė gyvūnų auginimo, laikymo ar gabenimo taisykles, jeigu dėl to nukentėjusiajam asmeniui buvo padarytas sunkus ar apysunkis kūno sužalojimas arba nukentėjusysis buvo užkrėstas liga ar kitaip susargdintas. Už tokius pažeidimus asmenys buvo baudžiami laisvės atėmimu iki trejų metų arba pataisos darbais iki dvejų metų. Taip pat šio straipsnio 2 dalyje buvo įtvirtinta kvalifikuota sudėtis, numatanti gyvūnų auginimo, laikymo ar gabenimo taisyklių pažeidimą, jeigu dėl to nukentėjusysis mirė.

Tolimesnį baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais vystymąsi paskatino Lietuvos stojimas į Europos Sąjungą, kuris lėmė konvencijų, tokių kaip Europos Konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos, Europos Konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu, Europos Konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos, Europos Konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos bei Europos Konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos 2003 m., ratifikavimą, o 2007 m. buvo ratifikuotas ir paskutiniosios paminėtos konvencijos protokolas. Iš esmės, visų šių konvencijų tikslas – nustatyti pasirašiusiems šalims taikytinus būtiniausius gyvūnų apsaugos standartus, tad šių dokumentų ratifikavimas parodė besikeičiantį požiūrį į gyvūnų apsaugos reikalavimų užtikrinimą Lietuvoje.

Įsigaliojus naujam BK (2003 m. gegužės 1 d.) žiauraus elgesio su gyvūnais draudimas buvo įtvirtintas 310 straipsnyje „tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnais, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, arba kankino gyvūną, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų“. Pagal tuometinę straipsnio redakciją, baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta tik fiziniam asmeniui. Be to, BK

nustatyta atsakomybė dubliavosi su galiojusiu Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 90 straipsniu. Dėl šios priežasties 2014 m. gruodžio 9 d. buvo registruotas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. 14-5439(3), kurio aiškinamajame rašte Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba išdėstė savo poziciją argumentuodama, kad baudžiamoji atsakomybė turėtų kilti tik tuo atveju, kai žiaurus elgesys su gyvūnais, jų kankinimas turi pasekmes, t. y. gyvūno žūtis arba jo suluošinimas, kai dėl asmens veikimo ar neveikimo negrįžtamai buvo pažeistos gyvūno kūno dalys, minkštieji audiniai ar kaulų struktūra. Taigi, šiuo įstatymo pakeitimu buvo tiksliai atribotas baudžiamosios ir administracinės atsakomybės taikymas, ši atribojimą siejant su kilusiais padariniais – gyvūno suluošimu ar mirtimi. Be to, atsižvelgiant į tai, kad nusikalstamos veikos, numatytos BK 310 straipsnyje, subjektu gali būti ir juridinis asmuo, buvo pasiūlyta šį straipsnį papildyti 2 dalimi (ANK 26, 90, 222, 224, 225, 239, 242, 244, 259(1), 282 ir 320 straipsnių pakeitimo įstatymo..., 2014). Šie pasiūlymai buvo įgyvendinti 2015 m. birželio 23 d. Nr. XII-1830 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymu, o toks BK pokytis vertinamas teigiamai, kadangi atsirado galimybė nusikalstamos veikos subjektu traukti tokias įstaigas kaip veterinarijos klinikos, gyvūnų globos asociacijos ar daugintojų verslai.

Apibendrinant, baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais šaknys Lietuvoje siekia XVI amžių. Tačiau atsakomybė už šią veiką buvo numatyta ne visuose Lietuvos teritorijoje galiojusiuose teisės aktuose. Taip pat žiauraus elgesio su gyvūnais draudimu skirtingais laikotarpiais buvo siekiama skirtingų tikslų – vienuose teisės aktuose akcentuojant gyvūno, kaip juslios būtybės, sužalojimo baudžiamumą, o kituose dėmesį skiriant žmogaus apsaugai, siekiant išvengti plintančių infekcinių ar kitokių ligų. Didesnį susirūpinimą gyvūnų teisine apsauga paskatino įstojimas į Europos Sąjungą, kuris pastūmėjo nacionalinių teisės aktų pokyčius į teigiamą pusę.

2. ŽIAURUS ELGESIO SU GYVŪNAIS NUSIKALTIMO SUDĖTIES POŽYMIAI

2.1. Nusikalstamos veikos objektas ir dalykas

Baudžiamojo įstatymo skyriaus pavadinimas, kuriame yra tam tikras BK straipsnis, paprastai suponuoja saugomas vertybes (Vosyliūtė, 2009). Dabartinėje BK redakcijoje žiaurus elgesys su gyvūnais yra įtvirtintas XLIV skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai dorovei“. Įtvirtinant žiaurus elgesio su gyvūnais nusikaltimo sudėtį aptariamame skyriuje, buvo atsižvelgta į tai, kad šia veika pažeidžiami itin reikšmingi visuomenės gėriai ir kėsinamasi į jautrią visuomenei būtybę – gyvūnus. Visgi, pažymėtina, jog pagrįstas ir kitose valstybėse įtvirtintas žiaurus elgesio su gyvūnais nusikaltimo priskyrimas kitam rūšiniam objektui. Pavyzdžiui, Švedijoje tokio pobūdžio veika priskiriama prie nusikaltimų viešajai tvarkai. Tuo tarpu Austrijoje žiaurus elgesio su gyvūnais nusikaltimui dedikuotas atskiras skyrius pavadinimu „Žiaurus elgesys su gyvūnu“. Nors toks šios nusikalstamos veikos priskyrimas rodo skirtingą įstatymų leidėjų supratimą apie šio nusikaltimo pavojingumą, tačiau minėti teisiniai gėriai savo esme yra panašūs ir juos saugant siekiama tų pačių tikslų – užtikrinti dorovinių vertybių išsaugojimą, teisinę tvarką ir gyvūnų saugumą.

BK paskirtis – baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo nusikalstamų veikų (BK 1 straipsnio 1 dalis). Nusikalstamos veikos **objektu** yra laikomi „baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, į kuriuos yra kėsinamasi nusikaltimu arba baudžiamuoju nusižengimu“ (Švedas *et al.*, 2019, p. 185). Žiaurumas gyvūnų atžvilgiu nesiderina su visuomenėje priimtinomis elgesio normomis, todėl BK 310 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos objektas yra bendras interesas ugdyti visuomenės neabejingumą gyvūnams ir rūpintis gamtos išsaugojimu (Abramavičius *et al.*, 2010, p. 387). Visgi, svarbu pažymėti, kad nors visais žiaurus elgesio su gyvūnais veiksmis kėsinamasi į aukščiau nurodytus gėrius, tačiau ne visi šie veiksmai pasižymi tokiu pavojingumu, kuris suponuotų baudžiamosios atsakomybės taikymą. Tokį požiūrį patvirtina ir GGAĮ, kurio 4 straipsnio 3 dalyje nurodyta, jog už žiaurus elgesio su gyvūnais atvejus, nesukeliantis gyvūno mirties ar suluošinimo, gali būti taikoma administracinė atsakomybė. Atsižvelgiant į tai, kad baudžiamoji atsakomybė taikoma tik už pavojingiausias šios veikos formas, manytina, kad atvejai, nesukėlę aukščiau aptartų

atitinkamų padarinių nebūtų laikomi nusikaltimais pagal BK 310 straipsnį. Taigi šio nusikaltimo objektu bendrąją prasme galima laikyti gyvūnų gerovę.

Nusikalstamos veikos **dalyku** yra laikomi konkretūs materialiojo pasaulio daiktai, kuriuos veikiant daroma žala teisiniams gėriams ar sukeliama tokios žalos grėsmė (Švedas *et al.*, 2019, p. 193). Šiuo atveju tai gali būti konkretus gyvūnas, patyręs fizinę kančią bei kuriam buvo sukelti atitinkami padariniai – suluošinimas ar žūtis. Visgi, toks šios nusikalstamos veikos dalyko apibrėžimas sukelia atitinkamų BK 310 straipsnio taikymo problemų, t. y. vadovaujantis šio darbo I-ame skyriuje suformuotu gyvūno apibrėžimu, baudžiamojon atsakomybėn galėtų būti traukiami asmenys, vykdę kankinimus ar žiaurų elgesį prieš bet kokį gyvūną, nepriklausomai nuo jo rūšies.

Šią baudžiamosios atsakomybės taikymo problematiką plačiai analizavo A. S. Stütz, tiriant Austrijos baudžiamojo kodekso 222 straipsnio, kuris numato žiaurus elgesio su gyvūnais draudimą, ypatumus. Autorė pabrėžė, jog aiškinant šią Austrijos baudžiamojo kodekso normą kyla prezumpcija, jog bet koks gyvūnas, neatsižvelgiant į tai, ar jis priklauso asmeniui, ar yra bešeimininkis, ar jis kenksmingas žmogui, ar ne, yra saugomas įstatymo (Stütz, 2020).

Todėl siekiant užtikrinti tinkamą baudžiamosios atsakomybės taikymą, Austrijos teisės doktrinoje buvo išaiškinta, jog esama gyvūno sąvokos formuluotė yra per plati, todėl turėtų būti ribojama (Kienapfel, Schmoller K., 2009). Vieni teisės mokslininkai siekia baudžiamosios atsakomybės taikymą siaurinti iki įstatyminės apsaugos taikymo tik stuburiniams gyvūnams bei vėžiagyviams, o toks sisteminimo būdas esą kylantis iš mokslinių duomenų, jog tik šie gyvūnai geba jausti fizinį skausmą.

Visgi, teisės doktrinoje egzistuoja alternatyvių nuomonių, jog žiaurus elgesys yra siejamas su asmens amoraliais veiksmais, kurie turėtų būti netoleruojami nepaisant to, ar gyvūnas atliekamų veiksmų metu, galėjo jausti skausmą ar ne (Stütz, 2020). Tokio požiūrio šalininkų nuomone, nusikaltimo dalyku turėtų būti visi gyvūnai, be kita ko, vėžiagyviai, vabzdžiai, moliuskai ir kt.

Tikslios gyvūno sąvokos neįtvirtinimas BK bei šios temos gilesnės analizės nebuvimas teismų praktikoje gali sukelti atitinkamų normos taikymo iššūkių. Be to, atsižvelgiant į tai, kad baudžiamoji atsakomybė turi būti taikoma tik kaip *ultima ratio* priemonė, kyla klausimas, ar šio nusikaltimo dalyku pagal BK galėtų būti laikomas, pavyzdžiui, vabzdžių naikinimas. Nors nei teismų praktikoje nei teisės doktrinoje į šį klausimą nėra atsakyta, tačiau dalis gyvūnų negalėtų būti šio nusikaltimo dalyku vien dėl to, jog jie priklauso kenkėjiškų gyvūnų rūšiai. Kaip jau išanalizuota I-oje šio darbo dalyje, vadovaujantis GGAĮ 5 straipsniu graužikų, kenksmingų vabzdžių ir erkių naikinimas jiems

naikinti skirtingais metodais ir priemonėmis nelaikomas žiauriu elgesiu su gyvūnais. Kenkėjo sąvoką galima rasti Lietuvos Respublikos privalomojo profilaktinio aplinkos kenksmingumo pašalinimo tvarkos apraše, kuriame nurodyta, jog kenkėjais laikomi graužikai ir nariuotakojai, galintys pernešti užkrečiamųjų ligų sukėlėjus (Lietuvos Respublikos privalomojo profilaktinio aplinkos..., 2009). Kitokių išimčių, kurios leistų savavališkai naikinti gyvūnus, jokie Lietuvos įstatymai nenumato. Taigi, darbo autoriaus nuomone, teoriniame lygmenyje BK 310 straipsnio dalyku gali būti laikomi visi gyvūnai, išskyrus tuos, kurių naikinimą leidžia įstatymas. Vis dėlto, abejotina, ar praktikoje teismai taikytų baudžiamąją atsakomybę už nekenksmingų bestuburių gyvūnų, pavyzdžiui, moliuskų tyčinį naikinimą.

Taip pat pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, šio nusikaltimo dalyku negali būti dar negimę gyvūnai, t. y. gyvūnų apsauga taikant baudžiamąjį įstatymą galima tik nuo gyvūno gimimo momento. Todėl nebūtų taikoma griežtesnė atsakomybė asmenims, pavyzdžiui, prekiaujantiems karakuliniiais kailiniais, atsižvelgiant į tai, kad dažniausiai nehumaniškais būdais nužudomas ne vienas, o du gyvūnai.²

2.2. Nusikalstamos veikos objektyvioji pusė

Toliau analizuosime išorinio pavojingo kėsinosi, kuriuo pažeidžiami šio baudžiamojo įstatymo straipsnio saugomi teisiniai gėriai pasireiškimą, t. y. veikos objektyviąją pusę. Jai apibūdinti priskiriami tokie požymiai kaip: 1) pavojinga veika, pasireiškianti veikimu ar neveikimu; 2) nusikalstami padariniai; 3) priežastinis ryšys tarp veikos ir atsiradusių padarinių; 4) kitos objektyvios aplinkybės (Abramavičius A. *et al.*, 1998, p. 170).

BK 310 straipsnis įtvirtina dvi alternatyvias veikas, t. y. žiaurų elgesį su gyvūnu ir gyvūno kankinimą jeigu dėl to gyvūnas žuvo ar buvo suluošintas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-489/2019). Alternatyvios veikos, be kita ko, suponuoja, jog asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn esant pareikštam kaltinimui bent pagal vieną iš šių veikų. Teismas neturi pareigos aiškinti kankinimo požymio egzistavimo faktorius, jeigu kaltinamajam buvo inkriminuotas žiauraus elgesio su gyvūnais požymis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-10-696/2015).

---

² Karakulio kailis gaunamas nužudant nėsčią karakulio avį ir nudiriant kailį negimusiam karakulio ėriukui.

Analizuojant BK 310 straipsnyje numatytos veikos sudėties objektyviają pusę akcentuotina ir tai, kad žiaurus elgesys bei kankinimas nėra nei baudžiamajame įstatyme, nei teisės doktrinoje universaliais kriterijais apibrėžti nusikalstamos veikos sudėties požymiai. Jų turinys išgaunamas remiantis ne vien juos nustatančio įstatymo tekstu ir (ar) jurisprudencija, bet ir vertinamų faktų kontekste *ad hoc* juos interpretuojančio subjekto teisine sąmone, tad jie yra laikomi vertinamaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais (Veršekys, 2009). Žiauraus elgesio vertinamasis sudėties požymis Lietuvos teisės doktrinoje buvo analizuotas K. Grinevičiūtės, kuri, tirdama žiauraus elgesio su vaikais sampratą baudžiamojame teiseje, pažymėjo, jog pati baudžiamoji teisinė žiauraus elgesio sąvoka kildinama iš lingvistinio aiškinimo, o žiaurus elgesys apibrėžiamas kaip visuomenės netoleruoti veiksmai, kuriais išreiškiamas nepateisinamas negailestingumas ir savivalė (Grinevičiūtė, 2008). Tačiau verta pastebėti, jog nors identišką požymį gali būti įtvirtinamas ne vienoje nusikalstamos veikos sudėtyje, analogiškas šių požymių aiškinimas baudžiamojame teiseje nėra galimas. Taigi, kaip teisingai pažymėjo P. Veršekys, vienokie standartai bus taikomi žiauriam elgesiui su gyvūnais ir visiškai kiti (griežtesni) inkriminuojant žiaurų elgesį su vaiku (BK 163 straipsnis). Tai lemia, jog žiauraus elgesio turinys ir jo ribos patys savaime gali itin smarkiai skirtis, priklausomai nuo konkrečios nusikalstamos veikos sudėties konteksto (Veršekys, 2009).

Nacionalinėje teismų praktikoje aiškinama, jog kankinimas suprantamas kaip tam tikrą laiką trunkantis poveikis kūnui, sukeliantis dideles fizines kančias. Be to, būtina įvertinti ir tai, kad kituose BK straipsniuose (100³ straipsnis – kankinimas, 129 straipsnis – nužudymas, 135 straipsnis – sunkus sveikatos sutrikdymas, 138 straipsnis – nesunkus sveikatos sutrikdymas), kaip viena iš šių veikų kvalifikuojančių aplinkybių vartojama sąvoka „kankinant ar kitaip itin žiauriai“. Pastaroji aplinkybė rodo, kad įstatymų leidėjas kankinimą laiko vienu iš itin žiauraus nusikalstamo elgesio būdų (Panevėžio apygardos teismo 2014 m. sausio 13 d. nuosprendis baudžiamojame byloje Nr. 1A-36-350-2014). Iš to darytina išvada, kad BK 310 straipsnyje vartojama sąvoka „kankino“, pirmiausia turi būti suprantama kaip itin žiaurus elgesys su gyvūnu, t. y. kankinimo atveju kaltininko elgesys su gyvūnu pagal veiksmų trukmę, apimtį, kryptingumą, naudojamus įrankius ir panašiai, neabejotinai turi viršyti visuomenėje suvokiamo paprasto žiauraus elgesio ribas. Taip pat kitoje byloje buvo išaiškinta, jog žiauraus elgesio ir kankinimo požymiai pasireiškia visuomenėje netoleruotiniais ir būtinumu nepagrįstais veiksmais, kuriais išreiškiamas nepateisinamas negailestingumas ir savivalė gyvūnų atžvilgiu, o pati veika gali būti padaroma tiek tęstiniais veiksmais, tiek ir vienkartinio poelgiu, pavyzdžiui, veiksmu,

kuriuo gyvūnui tiesiogiai atimama gyvybė arba jis suluošinamas (Kauno apygardos teismo 2020 m. kovo 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-234-658/2020).

Toliau analizuojant BK 310 straipsnio objektyviusius požymius pažymėtina, kad būtinas sudėties požymis yra ir **padariniai** – gyvūno žūtis ar suluošinimas. Tai suponuoja, kad šios nusikalstamos veikos sudėtis yra materialioji, t. y. kvalifikuojant nusikalstamą veiką turi būti nustatomas minėtų padarinių egzistavimo faktas bei **priežastinis ryšys** tarp veikos ir padarinių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-511/2018). Atitinkamai, nenustačius priežastinio ryšio, asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Pavyzdžiui, byloje nustatyta, kad A. A. netinkamai rūpinosi auginamais galvijais, „neparuošė, nepirko ir nešėrė jų pilnaverčiais pašarais, neįrengė galvijų šėrimo ir girdymo vietų, laikė galvijus lauke ir jų laikymui tinkamai neįrengtose pastogėse, laiku nesirūpino dėl veterinarinės pagalbos“ (Kauno apygardos teismo 2018 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-327-238/2018). Tačiau byloje neįrodyta, kad A. A. laikomi galvijai žuvo ar buvo suluošinti būtent dėl šių nustatytų aplinkybių, taigi nenustatytas būtinas priežastinis ryšys tarp A. A. veikos ir kilusių padarinių. Dėl šios priežasties negali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė pagal BK 310 straipsnį.

Kitose valstybėse, pavyzdžiui, Austrijoje, kurios baudžiamasis kodeksas numato žiauraus elgesio su gyvūnais alternatyvią veiką – gyvūno siundymą, su tikslu sužaloti kitą gyvūną – numatyta formali sudėtis. Taigi, skirtingai nei Lietuvoje, ši veika laikoma tokio pavojingumo, jog fizinė kančia nėra būtina, o nusikaltimas laikomas baigtu, kai kaltininkas pradeda veikti turėdamas ketinimą sukelti skausmą bent vienam iš dviejų gyvūnų, neatsižvelgiant į tai, ar puolamas gyvūnas sugebėjo išvengti sužalojimų.

Tiriant padarinių reikšmę BK 310 straipsnio taikymo kontekste, svarbu paminėti ir tai, kad tiriant gyvūnų suluošinimo atvejus, ne visada yra paprasta įvertinti atsiradusių padarinių atitikimą šiai sąvokai. Kaip jau minėta ankstesniuose šio darbo skyriuose, į suluošinimo sampratą patenka liekamieji reiškiniai ne tik gyvūno fizinei būklei, bet ir psichikos sveikatai. Pavyzdžiui, LAT nagrinėjo žiauraus elgesio su gyvūnais padarinių atitiktį suluošinimo sąvokai, t. y. pagal faktines bylos aplinkybes asmuo laikė 21 katę pilname šiukšlių bute, be kita ko, katės buvo dehidratuotos, išsekusios nuo bado, neskiepijamos, turėjo parazitų. Nors tokie veiksmai buvo pripažinti žiauriu elgesiu su gyvūnais bei nepriimtini ir neatitinkantys apdairaus, atidaus ir rūpestingo gyvūnų šeimininko elgesio kriterijų, tačiau faktas, jog katėms suteikus veterinarinę pagalbą, jos visos pasveiko, neleido daryti išvados, jog gyvūnai buvo suluošinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-

489/2019). Paradoksaliai būtų vertinama situacija, jei sunkaus sveikatos sutrikdymo byloje, kaltinamasis būtų išteisinamasis tik todėl, kad nukentėjusysis pasveiko. Akivaizdu, jog tokios kačių gyvenimo sąlygos niekaip negali būti vertinamos kaip tinkamos ir, greičiausiai, turėjo įtakos tolimesnei gyvūnų psichologinei būklei. Tačiau dėl tokio fakto įrodymo sudėtingumo, gyvūno suluošinimo sąvokos taikymas, egzistuojant tik psichinės sveikatos pažeidimo faktoriui, tampa beveik neįgyvendinamas.

Vienas pagrindinių sunkumų aiškinant suluošinimo sąvoką yra ir tai, kad neegzistuoja aiškūs kriterijai, pagal kuriuos būtų galima tiksliai nustatyti, kokie gyvūnui padaryti sveikatos sutrikdymai yra laikomi suluošimu, o kurie tik sužalojimu. Dėl šios sąvokos neaiškumo gali kilti teisės taikymo problemų, nes sunku nustatyti, kada konkretus padarins laikytinas suluošimu, o kada ne. Teismų praktika šiuo klausimu taip pat nevienoda. Suluošinimas aiškinamas kaip padariniai, kurie sukelia negrįžtamus anatominius pakitimus ar funkcinius praradimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. ATIK-105/2021). Tačiau taikant ne tik baudžiamąją, bet ir administracinę atsakomybę, pasitaiko skirtingų panašaus pobūdžio sužalojimų kvalifikavimų. Pavyzdžiui, 2016 m. Kauno apylinkės teismas nagrinėjo bylą, kurioje asmuo jam priklausantiems 3 šunims nutrupino uodegas. Teismas padarė išvadą, jog anksčiau minėtas elgesys su šunimis laikytinas nepateisinamu ir netoleruotinu bei vertinamas kaip žiaurus elgesys su gyvūnais, esant gyvūnų suluošinimo grėsmei, todėl veika kvalifikuojama pagal ATPK 90 straipsnio 3 dalį (dabartinio ANK 346 straipsnio 18 dalį) (Kauno apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 30 d. nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-10394-288/2016). Tuo tarpu kitoje byloje buvo nagrinėjamas klausimas dėl atsakomybės už šuns ausų kupiravimą. Šiuo atveju teismas išaiškino, jog tai žiaurus elgesys su gyvūnu, tačiau atsakomybė taikoma pagal ANK 346 straipsnio 16 dalį, kas reiškia, jog šuns ausų apkarpymas nebuvo laikomas suluošinimo grėsme (Vilniaus rūmų (Regionų administracinis teismas) 2022 m. lapkričio 30 d. sprendimas Nr. I2-1973-596/2022). Šios situacijos rodo, kad iš esmės nėra aiškios suluošinimo ribos ir kokie tiksliai sužalojimai atitinka suluošinimo sąvoką. Taigi, sutiktina su teisės doktrinoje išreikšta nuomone, jog šią ribą galėtų padėti nustatyti konkrečios taisyklės, įvardijančios konkrečius sužalojimus bei jų atitikimą suluošinimui, t. y. būtų suformuotos analogiškos nuostatos žmogaus Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėms.

2.3. Nusikalstamos veikos subjektas

Nusikalstamos veikos **subjektu** yra laikomas fizinis baudžiamojo įstatymo nustatyto amžiaus sulaukęs pakaltinamas asmuo ar tam tikrais įstatyme numatytais atvejais – juridinis asmuo (Švedas *et al.*, 2019, p. 197). Žiauraus elgesio su gyvūnais subjektu gali būti ne jaunesnis nei 16 metų pakaltinamas fizinis asmuo bei vadovaujantis BK 310 straipsnio 2 dalimi – ir juridinis asmuo. Tačiau nuo 2015 m., kuomet buvo įtvirtinta, kad pagal BK 310 straipsnį subjektu gali būti ir juridinis asmuo, nebuvo nei vienos bylos, kurioje būtų nagrinėjama juridinio asmens atsakomybė.

Baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas tiek asmuo nuolat ar laikinai auginantis gyvūną, tiek pašaliniai asmenys (Grudytė E. *et al.*, 2022). Kitose užsienio valstybėse, kurių teisinis reglamentavimas analizuojamas šiame darbe, amžiaus riba nuo kurios asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn svyruoja nuo 14 iki 16 metų (Austrijoje – 14 metų, Švedijoje – 15 metų, Jungtinė Karalystė – 16 metų). Taigi, Lietuvos teisinėje sistemoje numatytas nepilnamečių nuo 16 metų traukimas atsakomybėn pagal BK 310 straipsnį iš esmės nenukrypsta nuo tokios atsakomybės taikymo ypatumų kitose šalyse.

Subjektui, be kita ko, yra taikomos BK 17 straipsnyje įtvirtintos normos, susijusios su pakaltinamumu. Nusikalstamos veikos subjekto pakaltinamumas aiškinamas kaip fizinio asmens sugebėjimas suprasti savo veiksmus ir juos valdyti (Švedas *et al.*, 2019, p. 227). Tais atvejais, kai asmuo teismo yra pripažįstamas nepakaltinamu, pagal BK 310 straipsnį jis neatsako. Tiek pat svarbu apžvelgti ir BK 18 straipsnio nuostatas, susijusias su nusikalstamos veikos subjektu. Vadovaujantis šio straipsnio 2 dalimi, asmeniui, padariusiam nesunkų nusikaltimą, jei jis teismo yra pripažintas ribotai pakaltinamu, bausmė gali būti švelninama (BK 59 straipsnio 1 d. 11 punktas), arba nuo atsakomybės jis gali būti atleistas. Tokiu atveju, taikomos baudžiamojo poveikio priemonės numatytos BK 67 straipsnyje ar BK 98 straipsnyje nurodytos priverčiamosios medicinos priemonės.

Ši nusikalstama veika gali būti padaryta ir bendrininkaujant. Pagal baudžiamąjį įstatymą bendrininkavimas iš esmės yra tyčinės nusikalstamos veikos padarymo forma, kai veika padaroma bendromis kelių asmenų pastangomis (Girdenis T., 2013). Lietuvos teismų praktikoje, analizuojant bendrininkavimo klausimą žiauraus elgesio su gyvūnais kontekste, išaiškinta, jog tais atvejais, kai asmuo prisidedamas prie kitų nuteistųjų nusikalstamų veiksmų, siekia surinkti įrodymus ir juos perduoti teisėsaugai, tokie veiksmai nepaneigia jo kaltės ir fakto, jog asmuo suprato, kad jis ir kiti asmenys žiauriai elgiasi su gyvūnu, jį kankina bei numatė, kad dėl to gyvūnas gali žūti. Todėl tokiu atveju, pagrįstai konstatuojama, jog asmens dalyvavusio gyvūno egzekucijoje motyvai, dėl kurių esą šis

atliko nusikalstamus veiksmus, nesant teismo sankcijos (pavyzdžiui, leidimo atlikti nusikalstamą veiką imituojančius veiksmus), nesudaro teisinio pagrindo kaltininką išteisinti, net jeigu tokios paskatos būtų pripažintos pozityviosiomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115-303/2022).

2.4. Nusikalstamos veikos subjektyvioji pusė

Teisės mokslininkai subjektyviuosius nusikalstamos veikos sudėties požymius apibūdina kaip žmogaus vidinę – psichinę, savo elgesį suvokiančią, pateisinančią, nukreipiančią ir kontroliuojančią – pusę (Bereikienė et al., 2017, p. 319). **Kaltė** – tai valstybės smerkiamas ir baudžiamas vientisas kaltininko psichinis santykis (tyčios ar neatsargumo forma) su daromu nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu (Prapiestis D., Prapiestis J., 2016). Aptariamas nusikaltimas gali būti padaromas tiesiogine arba netiesiogine tyčia, t. y. kaltininkas supranta, kad žiauriai elgiasi su gyvūnu, arba jį kankina, numato, kad dėl to gyvūnas gali žūti ar būti suluošintas ir šių padarinių nori, arba, kad ir nenori, tačiau sąmoningai leidžia jiems atsirasti. Teismų praktikoje BK 310 straipsnis dažniausiai taikomas dėl savavališko gyvūno nužudymo ar suluošinimo, pavyzdžiui, norint atsikratyti naminio gyvūno ar išliejant nemotyvuotą agresiją gyvūno atžvilgiu (Bereikienė et al., 2017, p. 849). Taigi, darytina išvada, jog taikant baudžiamąją atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais, dominuoja tiesioginės tyčios kaltės forma. Visgi, tais atvejais, kai asmuo yra traukiamas atsakomybėn dėl gyvūnų nepriežiūros, neretai atskleidžiama, jog šie asmenys suvokė, jog elgėsi žiauriai, tačiau dėl tam tikrų priežasčių leido kilti akivaizdiems padariniams, todėl veikė netiesiogine tyčia. Pavyzdžiui, byloje fermos savininkas žiauriai elgėsi su 941 kiaule – jas marino badu, nepirko ir nešėrė jų visaverčiais pašarais, dėl to dalis kiaulių žuvo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012). Nors asmuo tokį savo elgesį grindė tuo, jog jis gyvulių tinkamai nešėrė dėl piniginių lėšų pašarui trūkumo, tačiau teismas teisingai konstatavo, jog šios priežastys nepašalina jo atsakomybės, nes byloje nebuvo nustatyti jokie duomenys apie jo kreipimąsi į atitinkamas institucijas, žinybas, pranešant apie negalėjimą šerti gyvulius, todėl buvo veikiama netiesiogine tyčia. Tikslinga pažymėti, jog kai kurie teisės mokslininkai mano, jog tais atvejais, kai žala gyvūnams kilo dėl nerūpestingo požiūrio į jų priežiūrą, įgūdžių stokos ar dėl finansinių galimybių užtikrinti tinkamą priežiūrą nebuvimo, baudžiamoji atsakomybė pagal BK 310 straipsnį neturėtų būti taikoma (Gruodytė et al., 2022, p. 851). Visgi, toks požiūris kritikuotinas, kadangi, kaip teisingai

pažymėta anksčiau aptartoje LAT praktikoje, asmuo turėjo visas galimybes kreiptis pagalbos siekiant suteikti gyvūnams reikiamą priežiūrą.

Panašaus pobūdžio situacija sulaukė itin didelio visuomenės susidomėjimo Jungtinėje Karalystėje, kuomet teisėja bei jos dukra buvo kaltinamos žiauriu elgesiu su dviem šunimis, t. y. šunys buvo neprižiūrėti, turėjo smarkiai progresavusių odos ligų su komplikacijomis, o vienas iš šunų buvo aprengtas vaikišku rūbeliu, kuris buvo suaugęs su oda. Visgi, bylą nagrinėjęs Prestono magistratų teismas (angl. *Preston Magistrates' Court*) išaiškino, jog moterims rūpėjo gyvūnai ir šie net buvo apdrausti, tačiau jos neturėjo kompetencijos ir kitų įgūdžių jais rūpintis. Dėl šios priežasties, nors ir buvo pažeistas Jungtinėje Karalystėje galiojančio Gyvūnų gerovės akto (angl. *Animal Welfare Act*) nuostatos, tačiau šie šunų savininkų veiksmai buvo laikytini kaip padaryti neturint tiesioginės tyčios nuskriausti gyvūnus (Dailymail, 2018). Dėl šios priežasties, moterims nebuvo skirta įkalinimo bausmė, o apsiribota 200 valandų viešųjų darbų bei pinigine 1075 svarų bauda.

Nagrinėjant subjektyviuosius nusikalstamos veikos požymius taip pat svarbu išanalizuoti nusikaltimo motyvus bei tikslus. Motyvu laikytinas kiekvieno sąmoningo, valingo žmogaus poelgio vidinis, psichinis stimulus, šaltinis, o suformuotas motyvas bei jo pobūdis nulemia ir tikslo nustatymą (Švedas *et al.*, 2019, p. 190). Tikslas yra suprantamas kaip subjekto suvokiami, norimi, galimi veikos padariniai ar įsivaizduojamas veikos rezultatas, kurį pasiekus veika baigtusi (Abramavičius A. *et al.*, 1998, p. 174). Taigi, tarp motyvo ir tikslo egzistuoja vidinis ryšys bei tarpusavio priklausomybė. Nors šie du komponentai padeda atskleisti kaltės turinį, tačiau, vadovaujantis Lietuvos teismų praktika BK 310 straipsnio kontekste, jų įrodinėjimas nėra privalomas norint patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn. Iš esmės panašų išaiškinimą pateikia Švedijos Aukščiausiasis Teismas (šved. *Högsta domstolen Dom*) nurodydamas, kad prieš skiriant bausmę privaloma įvertinti ne tik tokius veiksmus, kaip nusikaltimo mastas ir padariniai, bet ir kaltininko ketinimus ir motyvus (Högsta domstolen Dom, 2006, Nr. B 5183-04). Šioje byloje teismas taip pat pažymėjo, jog vadovaujantis įvertintomis faktinėmis aplinkybėmis, asmuo suvokė savo veiksmų pavojingumą, tačiau neturėjo tikslo žiauriai elgtis su savo auginamais gyvūnais bei nebuvo tyčios sukelti gyvūnams kančią, be kita ko, nebuvo jokių savanaudiškų interesų, kaip pavyzdžiui, pasitenkinimas keliant skausmą gyvūnui. Kadangi pažeidimo kilmė šiuo atveju buvo asmens finansinės bei psichologinės problemos, buvo nuspręsta netaikyti laisvės atėmimo bei bausmę švelninti iki proporcingos nusikaltimo pavojingumui baudos. Taigi, akivaizdu, jog emocijos darant nusikalstamą veiką turi didelę

reikšmę formuojant veikos motyvus, siejasi su nusikalstamos veikos subjektu, jo sąmonės, valios veikla ir apibūdina kaltininko asmenybę.

Analizuojant baudžiamosios atsakomybės taikymą žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais, taip pat neretai galima pastebėti, jog šiuos veiksmus atlikę asmenys teigia veikę tokiu būdu siekiant pašalinti jiems gresiantį pavojų ir todėl neturėtų atsakyti pagal baudžiamąjį įstatymą. Tokia baudžiamąją atsakomybę šalinanti aplinkybė – būtinasis reikalingumas – pagal BK 31 straipsnio 1 dalies nuostatas yra, kai asmuo veika padaro siekdamas pašalinti jam pačiam, kitiems asmenims ar jų teisėms, visuomenės ar valstybės interesams gresiantį pavojų, jeigu šis pavojus negalėjo būti pašalintas kitomis priemonėmis ir padaryta žala yra mažesnė už tą, kurios siekta išvengti. Panašią situaciją nagrinėjo LAT 2015 m. byloje, kurioje pagal faktines aplinkybes, asmuo, siekiantis, kad jis ir jo šuo nebūtų sužalotas kito asmens šuns, šį nušovė. Šiuo atveju teismas akcentavo, kad toks šunų konflikto situacijos valdymo būdas yra neadekvatus bei reikalingumo nušauti šunį nebuvo, kadangi šunis išskirti buvo galima ir kitais būdais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-578-222/2015). Taigi, nors šuns užpuolimą galima būtų laikyti kaip realią grėsmę sveikatai, tačiau šiuo atveju nebuvo antrosios būtinojo reikalingumo sąlygos – negalėjimo pašalinti kilusio pavojaus kitomis priemonėmis, todėl teigiamai vertinamas teismo sprendimas nustatant, jog kaltininkas veikė ne esant būtinajam reikalingumui, o tiesiogine tyčia.

2.5. Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais atribojimo ypatumai

Lietuvos teisinėje sistemoje gyvūnų gerovė nuo žiauraus elgesio su jais yra ginama už šiuos neteisėtus veiksmus numatant baudžiamąją arba administracinę atsakomybę. Administraciniu nusižengimu vadovaujantis ANK 5 straipsnio 1 dalimi yra laikoma uždrausta kaltininko padaryta pavojinga veika (veikimas arba neveikimas), atitinkanti administracinio nusižengimo, už kurį numatyta administracinė nuobauda, požymius. Visgi, asmuo gali atsakyti administracine tvarka tik tuomet, jeigu padarytas teisės pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.

Atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais ir jų kankinimą nustato tiek BK 310 straipsnis, tiek ANK 346 straipsnis (kaip ir iki 2017 m. sausio 1 d. galiojusio Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 90 straipsnis). Pagal šiuos ANK ir buvusio ATPK straipsnius administracinė atsakomybėn traukiamas tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, kankino gyvūną (ANK 346 straipsnio 16 dalis, ATPK 90

straipsnio 1 dalis), arba tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, kankino gyvūną, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas (ANK 346 straipsnio 18 dalis, ATPK 90 straipsnio 3 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-489/2019).

Plačiau analizuojant, ANK 346 straipsnį, numatantį administracinę atsakomybę už GGAĮ ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą, sudaro 21 dalis, kuriomis numatoma atsakomybė ne tik už skirtingų GGAĮ nuostatų pažeidimus, bet ir už šių pažeidimų pakartotinumą. Tuo tarpu, BK 310 straipsnyje yra numatyta sudėtis, draudžianti žiaurų elgesį su gyvūnais ar jų kankinimą, ir reikalaujanti šiais pažeidimo veiksmis sukeltų atitinkamų padarinių – suluošinimo ar gyvūno žūties. Pavojinga veika pagal BK 310 straipsnį ir ANK 346 straipsnio 16 ir 18 dalis laikomas amoralus elgesys su gyvūnu, sukeliant jam bepriekšastines kančias. Žiaurus elgesys bei kankinimai praktikoje pasireiškia kaltininko aktyviais neteisėtais veiksmais, kurie sukelia pavojų gyvūnui. Pažymėtina, kad BK 310 straipsnyje numatyta norma savo turiniu beveik analogiška ANK 346 straipsnio 16 ir 18 dalims. Taigi, siekiant patraukti asmenį atsakomybėn už žiaurų elgesį su gyvūnais, reikia atriboti baudžiamąją ir administracinę atsakomybę už šią veiką, kadangi pagrįstas nusikalstamų veikų ir administracinių nusižengimų atribojimas kodeksų straipsniuose bei normose yra būtina sąlyga, siekiant užtikrinti adekvačias sankcijas ir jų sistemos darną tiek pagal kokybinius, tiek ir pagal kiekybinius šių sankcijų požymius (Čaplinskas *et. al.*, 2004)

LAT praktikoje yra išaiškinta, jog taikant BK 310 straipsnio nuostatas svarbu tinkamai įvertinti ne tik veikos neteisėtumą, tačiau ir neteisėtos veikos padarinius, nes būtent jie lemia atsakomybės sunkumą ir formą ir kokios rūšies teisinė atsakomybė turi būti pritaikyta asmeniui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-511/2018). Taigi, tais atvejais, kai padaryta veika atitinka ir nusikalstamos veikos ir administracinio nusižengimo sudėtį, baudžiamoji atsakomybė netaikoma automatiškai. Tokiais atvejais būtina įvertinti padarytos veikos pavojingumo pobūdį ir laipsnį, atsižvelgiant į veikos padarymo aplinkybes, trukmę, asmens kaltę, kaltininko tikslus, teisingumo, protingumo ir proporcingumo bei kitus bendruosius teisės principus ir aplinkybes (Višinskis, 2015). Tai reiškia, jog tais atvejais, kai dėl žiauraus elgesio su gyvūnu nekyla pavojaus jiems būti suluošintiems ar žūti, veika turi būti kvalifikuojama pagal ANK 346 straipsnio 16 dalį, kai dėl minėtų veiksmų kyla pavojus, kad gyvūnas bus suluošintas ar žus, veika kvalifikuojama pagal ANK 346 straipsnio 18 dalį, o tada, kai prieš gyvūną atliekama pavojingiausia veika – su gyvūnu elgiamasi taip,

kad jis realiai suluošinamas arba žūsta, kyla BK 310 straipsnio 1 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė.

3. ŽIAURAUŠ ELGESIO SU GYVŪNAIS VEIKOS SANTYKIS SU KITOMIS NUSIKALSTAMOMIS VEIKOMIS

Išanalizavus žiaurauš elgesio su gyvūnais sudėties požymius, galima išvelgti šios nusikalstamos veikos kompleksškumą – iš teismų praktikos matyti, jog nagrinėjant žiaurauš elgesio su gyvūnais reiškinį, neretai tenka spręsti šios nusikalstamos veikos atskyrimo nuo kitų nusikalstamų veikų ar sutapčių klausimus. Taigi natūralu, jog norint tinkamai kvalifikuoti kiekvieną atvejį, svarbu yra išanalizuoti žiaurų elgesį su gyvūnais kitų nusikalstamų veikų kontekste.

3.1. Santykis su turto sunaikinimu ar sugadinimu (BK 187 straipsnis)

Kaip ir aptarta ankstesniuose šio darbo skyriuose, žiauriai elgiantis su gyvūnais kėsiamasi į bendrą interesą ugdyti visuomenės neabejingumą gyvūnams ir rūpintis gamtos išsaugojimu, o taip pat BK 310 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos dalyku laikomas konkretus gyvūnas, kuris, tam tikrais atvejais, gali priklausyti asmeniui nuosavybės teise. Taigi, gyvūnas teisine prasme gali būti suprantamas ne tik kaip jusli būtybė, bet ir kaip svetimas turtas, kas rodo, jog gyvūnas iš esmės yra sudaiktinamas. Pažymėtina ir tai, kad gyvūnas daikto statusą įgijo dar senosios romėnų teisės gyvavimo laikotarpiu. Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Europos valstybių, šis požiūris išliko iki šių dienų (Nedić T., Klasiček D., 2023).

Konkrečiai, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.1 straipsnis numato, jog daiktais yra laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti nematerialiniai pasaulio dalykai, taigi gyvūnai patenka į šios sąvokos apimtį, kas, be kita ko, reiškia, jog asmuo, vykdęs žiaurų elgesį su gyvūnu, priklausančiu konkrečiam asmeniui, bei esant atitinkam padariniui – gyvūno žūčiai, gali būti traukiamas atsakomybėn ne tik BK 310, bet ir BK 187 straipsnio pagrindu.

Pagal BK 187 straipsnio 1 dalį atsako tas, kas sunaikino ar sugadino svetimą turtą. Šios veikos objektyvieji požymiai yra pavojinga veika, priežastinis ryšys ir padariniai, o subjektyvieji požymiai – kaltė. Taip pat baudžiamajai atsakomybei kilti būtina šių požymių visuma, t. y. nesant bent vieno iš šių požymių baudžiamoji atsakomybė negalima. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-22-648/2024). Turto sunaikinimo dalykas yra nusikalstamos veikos darymo metu kaltininkui svetimas buvęs turtas, taigi, šiuo atveju, nuosavybės teise kitam asmeniui priklausantis

gyvūnas. Pagal teismų praktiką, svetimo turto tyčinio sunaikinimo ar sugadinimo padariniai nustatomi pagal tokio turto vertę, buvusią nusikalstamos veikos darymo metu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-167/2009). Tačiau, analizuojant žiaurus elgesio su gyvūnais ir turto sunaikinimo sutapties ypatumus, ne visada yra aišku, kokia yra tiksli žuvusio gyvūno vertė, todėl tinkamas ir proporcingas žalos atlyginimas neretai tampa problematiškas. Plačiai apie šių nusikalstamų veikų sutaptį buvo analizuota LAT praktikoje. Vienoje byloje asmuo tyčia šovė į Valstybinės sienos apsaugos tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos priklausantį šunį, kuris nuo sužalojimų mirė ir tokiu būdu sunaikino 8081,91 eurų vertės svetimą turtą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-511/2018). Nuteistasis teigė, jog žiaurus elgesio su gyvūnais ir papildomai turto sunaikinimo kvalifikavimą lėmė šališkas teismas, kadangi tariamai už vieną veiką buvo nubaustas du kartus. Analizuodamas šią situaciją LAT išaiškino, jog „nusikaltimas, numatytas BK 310 straipsnio 1 dalyje, t. y. žiaurus elgesys su gyvūnu, yra priskiriamas nusikaltimams dorovei. BK 187 straipsnio 1 dalyje saugomas gėris – svetimas turtas. Nagrinėjamu atveju gyvūnas – tarnybinis šuo – materialiaja prasme taip pat yra ir jo savininko <...> turtas, kuris nuteistojo buvo tyčia sunaikintas. Taigi, nuteistasis pasikėsino į du skirtingus objektus, atsakomybė už juos įtvirtinta skirtinguose BK skyriuose numatytuose straipsniuose.“ Taip pat nagrinėdamas sankcijas už šių nusikalstamų veikų padarymą, LAT akcentavo, kad „sankcija už BK 310 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikaltimą yra švelnesnė nei už BK 187 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką, todėl veikos kvalifikavimas vien tik pagal BK 310 straipsnio 1 dalį negali būti teisingas ir dėl sankcijų konkurencijos, nes kaltininkui tokiu būdu leistų tikėtis švelnesnės bausmės už tą, kuri pagal įstatymą jam gali būti paskirta.“ Taigi, šios veikos yra kvalifikuojamos iš sutapties tais atvejais, kai padarant nusikalstamą veiką, numatytą BK 310 straipsnyje, tuo pat metu sunaikinimas svetimas turtas.

Apibendrinant, Lietuvoje gyvūnų teisinis statusas yra kompleksinis – nors šioms būtybėms taikomos papildomos apsaugos priemonės, tačiau taip pat gyvūnai yra sudaiktinami bei atitinkamais atvejais laikomi turtine nuosavybe. Didėjant visuomenės susidomėjimui gyvūnų teisine apsauga, kai kurios šalys atsisakė gyvūno prilyginimo daiktui koncepcijos. Pavyzdžiui, Austrijos civilinio kodekso 285 straipsnis numato, jog gyvūnai nėra laikomi daiktais ir yra saugomi specialiuju teisės aktu, tad ne veltui ši šalis laikoma gyvūnų teisių pažangumo lydere Europoje (World Animal Protection, 2020).

3.2. Santykis su neteisėtu medžiojimu ar žvejojimu arba kitokiu laukinės gyvūnijos išteklių naudojimu (BK 272 straipsnis)

Gyvūnų apsauga siejama ne tik su žiauraus elgesio su jais nebūvimo užtikrinimu, bet ir su laukinės gyvūnijos išteklių išsaugojimu. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo (toliau – AAĮ) 1 dalies 3 punkte numatyta, kad gyvūnija yra laikoma gamtos ištekliu, todėl atitinkamai tokio išteklio naudojimas turi būti limituojamas, atsižvelgiant į turimus duomenis apie tokių išteklių kiekį, atsinaujinimą ir išsaugojimą ateičiai (AAĮ 1 straipsnio 7 punktas). Šiuo aspektu svarbus yra ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nuostatų dėl aplinkos apsaugos teisinio reguliavimo išaiškinimas, kuriuo yra konstatuota, kad užtikrinti natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos apsaugą bei gamtos išteklių racionalų naudojimą ir gausinimą yra viešasis interesas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas byloje Nr. 14/02).

Baudžiamosios teisės srityje, laukinės gyvūnijos apsaugą užtikrina BK 272 straipsnis. Šio nusikaltimo dalyku pripažįstami laukiniai žvėrys, paukščiai ar vandens gyvūnai bei kiaušiniai ir paukščių lizdai (Abramavičius et al., 2010, p. 386). Tačiau, priešingai nei žiauraus elgesio su gyvūnais atveju, į šios nusikalstamos veikos dalyką neįeina nelaisvėje gyvenantys laukiniai gyvūnai, naminiai augintiniai bei laboratoriniai gyvūnai. Pagal BK 272 straipsnio 1 dalį, baudžiamoji atsakomybė kyla už neteisėtą medžiojimą ar žvejojimą, o šio straipsnio 2 dalis numato kvalifikuotą veiką – gyvūnų, patenkančių į ypatingai saugomų rūšių sąrašą medžiojimas ar žvejyba, jei nebuvo padaryta didelės žalos (esant didelei žalai asmuo atsako pagal itin kvalifikuotą sudėtį, vadovaujantis BK 272 straipsnio 3 dalimi). Pagrindinė šio straipsnio taikymo problematika kyla tuomet, kai draudžiamais būdais, įrankiais ar priemonėmis sumedžiojamas gyvūnas, kuris dėl tokios veikos patyrė bereikalingas fizines kančias. Tokiais atvejais teismų praktika nėra vieninga, kadangi kartais asmuo yra baudžiamas pagal BK 310 straipsnį ar BK 272 straipsnį, o kartais ir už abi nusikalstamas veikas. Pavyzdžiui, byloje du asmenys draudžiamu būdu, t. y. pasigaminta savadarbe kilpa, neteisėtai sugavę draudžiamą medžioti, į Lietuvos Raudonąją knygą įrašytą, žvėrį – lūšį, tuo padarydami gyvajai gamtai 15 27 0 litų žalą. Taip pat asmenys buvo nuteisti už žiaurų elgesį su gyvūnais, kadangi buvo padaryta išvada, jog kilpai užsinėrus ant kaklo, žvėris buvo kankinamas, patyrė skausmą ir žuvo (Panevėžio apygardos teismo 2012 m. kovo 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-181-350-2012, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516/2012). Tuo tarpu kitoje byloje,

asmuo buvo kaltinamas sumedžiojęs vieną lūšį, t. y. jam priklausančiu šaunamuoju ginklu nusitaikė į gyvūną ir šovė šiam į krūtinę, o nuo patirtų sužalojimų lūšis žuvo. Šiuo atveju, teismas išaiškino, jog sumedžiojus net ir vieną lūšį, populiacijai bei rūšies apsaugos būklei buvo padaryta didelė žala, todėl asmuo pagrįstai buvo nuteistas pagal BK 272 straipsnio 3 dalį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274-697/2020). Visgi, nagrinėjant šią bylą, nei vienoje instancijoje nebuvo analizuotas BK 310 straipsnio taikymas, nors akivaizdu, jog pašauta lūšis taip pat patyrė dideles fizines kančias, o pats nusikaltimas buvo padarytas tiesiogine tyčia. Visų pirma, BK 272 straipsnio objektas yra gamtos išteklių ir jų išsaugojimas, o BK 310 straipsnio objektas – gyvūnų gerovė. Todėl manytina, kad nepaisant to, kad BK 272 straipsnio sankcijoje yra numatyta griežtesnė atsakomybė, tuo atveju, jeigu neteisėtai sumedžiotas gyvūnas patyrė kančias ar buvo suluošintas, veikos turi būti kvalifikuojamos iš sutapties.

Taigi, atkreiptinas dėmesys, jog vertinant laukiniams gyvūnams padarytus sužalojimus bei siekiant tinkamai pritaikyti baudžiamąjį įstatymą, turėtų visuomet būti atsižvelgiama ne tik į neteisėto medžiojimo faktą, bet ir turėtų būti papildomai analizuojamas atsakomybės už žiaurų elgesio su gyvūnų taikymo klausimas (Pranevičienė, Vieraitytė, 2022).

3.3. Santykis su neteisėtu vertimusi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla (BK 202 straipsnis)

Tiriant nusikalstamų veikų su gyvūnais atvejus neretai pastebima, jog šiuos veiksmus plačiu mastu vykdo gyvūnų veisimu užsiimantys asmenys. Daugeliu atveju šis verslas nėra niekaip įregistruotas, o jo vykdymui neišduota licencija. Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pakeitimo įstatymo 10 straipsnio 2 dalis numato, jog asmenys, užsiimantys versliniu gyvūnų augintinių veisimu, privalo užtikrinti teisės aktuose nustatytą reikalavimų laikymąsi ir teisės aktuose nustatytais atvejais turėti veterinarinį patvirtinimą. Taip pat pažymėtina, jog reikiamų leidimų neturinčių asmenų veislynuose laikomi gyvūnai neretai laikomi kritinėmis sąlygomis bei dauginami neatsižvelgiant į gyvūno sveikatos rodiklius bei vadų skaičiaus apribojimus (Gyvūnų gerovės iniciatyvos, 2023).

Atsakomybę už tokio pobūdžio nelegalaus verslo vystymą numato BK 202 straipsnis, kurio 1 dalis nurodo, jog vertimasis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, neturint licencijos, kai ši reikalingai tokiai veiklai vykdyti, bei šią veiklą vykdant versliškai ar stambiu mastu užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Taigi, kad asmuo būtų

traukiamas atsakomybėn neužtenka įrodyti pačios veiklos vykdymo faktą, bet ir veiklos stambų mastą ar versliškumą bei licencijos nebuvimą. Pavyzdžiui, byloje moteris 5 metus, neturėdama galiojančios licencijos, veisė įvairių veislių šunis ir katus ir tokiu būdu pardavė ne mažiau kaip 37 šunis ir 2 kates bei gavo ne mažiau kaip 12 531 eurų pajamų. Teismas, įvertinęs aplinkybę, jog dalies parduotų gyvūnų skaičiaus bei tikslų už juos gautų pajamų veisėja tariamai neatsimena, o veikla buvo vykdyta nepertraukiamai ilgą laikotarpį, konstatavo, jog tokia veikla turėtų būti pripažįstama kaip vykdoma versliškai (Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. lapkričio 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-266-557/2022). Visgi, nesant minėtų kriterijų, asmenys vis tiek gali būti traukiami atsakomybėn, tačiau ne baudžiamąja, bet administracine tvarka (ANK 127 straipsnis).

Pažymėtina, kad jau kurį laiką gyvūnų apsaugos skatinimo iniciatoriai bando siūlyti BK 310 straipsnio pataisas, kuriomis šis straipsnis būtų papildomas kvalifikuota sudėtimi, t. y. atvejus, kai BK 310 straipsnio 1 dalyje numatyti veiksmai atliekami komerciniais tikslais, argumentuojant tuo, jog galiojančioje BK 310 straipsnio dispozicijoje tokie kvalifikuojamieji (sunkesni) atvejai (kai veikia yra vykdoma komerciniais tikslais) nėra išskiriami (BK 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas..., 2021). Visgi, tokie siūlymai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime buvo vertinami kaip nepagrįsti, kadangi „BK 202 straipsnyje jau šiuo metu yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla <...>, o už tokią nusikalstamą veiklą baudžiamasis įstatymas numato maksimalią laisvės atėmimo iki ketverių metų bausmę, t. y. dar griežtesnę, negu siūloma BK projektu (iki trejų metų laisvės atėmimo). Vadinasi, tais atvejais, kai nelegalių veisyklų veikla būtų susijusi su žiauriu elgesiu su gyvūnais, tokie veiksmai būtų kvalifikuojami kaip nusikalstamų veikų, numatytų BK 202 straipsnio 1 dalyje ir BK 310 straipsnio 1 dalyje, sutaptis.“ (BK 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas..., 2021). Šio darbo autorės nuomone tokie argumentai neturėtų būti vertinami neigiamai, kadangi, kaip buvo pažymėta nutarime, „iš siūlomo teisinio reguliavimo nuostatų nėra aiškus BK projektu siūlomo BK 310 straipsnio 2 dalies ir galiojančio BK 202 straipsnio tarpusavio santykis, t. y., kaip šias normas reikėtų taikyti (atriboti) praktikoje.“

3.4. Santykis su viešosios tvarkos pažeidimu (BK 284 straipsnis)

BK 284 straipsnis numato baudžiamosios atsakomybės taikymą už viešosios tvarkos pažeidimą. BK 284 straipsnio 1 dalies dispozicijoje nurodyti keli alternatyvūs viešosios tvarkos pažeidimo būdai: 1) įžūlus elgesys; 2) grasinimai; 3) patyčios; 4) vandališki veiksmai.

Ižūlus elgesys reiškia agresyvų, moralės požiūriu nepriimtina, aplinkinius šokiruojantį veikimą ar neveikimą, dėl kurio sutrikdoma visuomenės rimtis ar viešoji tvarka. Taigi, toks elgesys gali būti fizinis smurtas prieš žmogų, tačiau gali būti ir ižūlūs veiksmai su gyvūnais ar prieš juos, kitokie veiksmai, dėl kurių aplinkiniai pasijuto šokiruoti ar pažeminti, tai gali būti trukdymas kitiems žmonėms ilsėtis, dirbti ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2013). Pavyzdžiui, byloje asmuo buvo nuteistas už tai, kad prie daugiabučio namo, kur bet kuriuo metu galėjo atsirasti praeivių, girdint daugiabučio gyvenamojo namo gyventojams, ižūliais veiksmais – neleistinu, akivaizdžiai agresyviu ir moralės požiūriu nepriimtiniu, aplinkinius šokiruojančiu elgesiu, panaudodamas šaunamąjį ginklą šovė į šunį, kuris dėl padarytų sužalojimų nugaišo vietoje. Nors asmuo teisinosi, jog į šunį šovė norėdamas apsiginti nuo jo, tačiau šiuo atveju, teismas pripažino, jog buvo pažeista ne tik viešoji rimtis bet ir buvo žiauriai elgiama su gyvūnu, t. y. jam buvo sukeltas bereikalinis skausmas. Taigi, šios instancijos teismas veiką kvalifikavo ne tik BK 310 straipsnio 1 dalį, bet ir pagal BK 284 straipsnio 1 dalį, esant šių nusikalstamų veikų sutapčiai (Vilniaus apygardos teismo 2014 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-461-256-2014). Visgi, šiai bylai pasiekus kasacinės instancijos teismą, LAT išaiškino, jog kiekvienu atveju reikia įvertinti, ar žiaurus elgesys su gyvūnu iš tiesų buvo padarytas viešoje vietoje, ir ar buvo sutrikdyta viešoji tvarka. Kadangi šioje situacijoje, viešosios tvarkos sutrikdymas buvo argumentuojamas tik tuo, kad nusikaltimo padarymo vietoje galėjo atsirasti praeivių ir aplinkiniai išgirdo šūvį, to nepakanka faktui, kad viešoji tvarka ar rimtis buvo sutrikdyta, konstatuoti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-10-696/2015).

Taigi, norint kvalifikuoti žiaurus elgesio su gyvūnais bei viešosios tvarkos pažeidimo sutaptį visuomet turi būti atsižvelgiama į kilusių padarinių pobūdį – gyvūno suluošinimą ar mirtį bei visuomeninės rimties sutrukdyimo faktus.

4. ŽIAURAS ELGESIO SU GYVŪNAIS NUSIKALTIMO BAUDŽIAMUMAS

Vienas iš pagrindinių ir visuotinai pripažintų teisės principų yra atsakomybės neišvengiamumo principas. Jis reiškia, kad kiekvienas padaręs nusikalstamą veiką asmuo turi sulaukti bausmės arba kitokių baudžiamojo teisinio poveikio priemonių, kurias numato baudžiamasis įstatymas (Drakšas, 2004). Taigi, nagrinėjant žiaurus elgesio su gyvūnais problematiką, vienas iš svarbiausių su šios veikos teisiniu įvertinimu susijusių klausimų yra bausmė. Šioje magistro darbo dalyje, siekiant įvertinti bausmės už žiaurų elgesį su gyvūnais adekvatumą ir teisingą baudimą už šią veiką, bus nagrinėjami klausimai susiję su žiaurus elgesio su gyvūnais baudžiamumu.

BK 42 straipsnis nurodo, jog nusikaltimą padariusiam asmeniui gali būti skiriamos šios bausmės – viešieji darbai, bauda, laisvės apribojimas, areštas, terminuotas laisvės atėmimas bei laisvės atėmimas iki gyvos galvos. Nagrinėjamo BK 310 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad asmuo, kuris žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas baudžiamas viešaisiais darbais, arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų. Taigi, už šią veiką numatytos keturios skirtingos bausmės.

Vadovaujantis 2014 m. kovo mėn. – 2024 kovo mėn. išnagrinėtų bylų pagal BK 310 straipsnį statistika, daugiausiai buvo skiriamos viešųjų darbų ir baudos bausmės, t. y. kiekviena po 19 kartų.³ Dažnas baudos skyrimas pasirenkamas ne veltui. Viena vertus, bauda leidžia pažeidėjui pajusti realų nubaudimo poveikį, kita vertus - tai asmens laisvės neribojanti bausmė, kuri gerai suderinama su nusikaltimų prevencijos ir nuteistų asmenų rezoliucijos tikslais (Fedosiuk, 2019). Baudos, kaip vienos iš alternatyvių bausmių, skirtingų už šios veikos padarymą, minimalus ir maksimalus dydis yra nustatomas pagal BK 47 straipsnio 3 dalies 2 punktą, kuriame nustatyta, kad už nesunkų nusikaltimą skiriama nuo 50 – 2000 MGL dydžio bauda. Baudos bausmės pagal BK 310 straipsnį dydžiai aptariamam laikotarpiu svyravo nuo 4 – 146 MGL (iki 2017 m. spalio 6 d. BK redakcijos įsigaliojimo minimalus baudos dydis – 1 MGL). Manytina, kad dažną baudos bausmės skyrimą paskatino tai, kad nemažai žiaurus elgesio su gyvūnais atvejų kyla dėl nelegalių verslų vystymo, siekiant dauginti gyvūnus su tikslu pasipelnyti. Tad vadovaujantis bausmės individualizavimo kriterijais, tokių subjektų turtinė padėtis yra pakankama šios bausmės įvykdymui, be kita ko, didesni baudos dydžiai, viršijantys už parduodamus gyvūnus gautą pelną, skatina nebevykdyti tokios veiklos ateityje.

---

³ Statistika vedama analizuojant 2014 m. kovo mėn. – 2024 m. kovo mėn. visų Lietuvos teismų, įskaitant ir apylinkės teismus, išnagrinėtas viešai prieinamas bylas pagal BK 310 straipsnį.

Vadovaujantis prieš tai minėtos statistikos duomenimis, dažiausiai buvo skiriama ir viešųjų darbų bausmė. Dažną šios bausmės parinkimą galėtų lemti tai, jog be daugintojų, kita dažnai traukiamų atsakomybės subjektų grupė – asmenys, neturintys finansinių lėšų tinkamai rūpintis gyvūnais, pavyzdžiui, pasirūpinti jų pilnaverte mityba, suteikti veterinarines paslaugas, kai šios būtinos ir pan. Dėl šios priežasties iš esmės teigiamai vertinamas įstatymo leidėjo pasirinkimas kaip alternatyvią bausmės rūšį įtvirtinti viešuosius darbus. Pagal BK 46 straipsnio 2 dalį, viešieji darbai skiriami nuo vieno mėnesio iki vienerių metų, o per paskutiniuosius 10 metų byloje pagal BK 310 straipsnį jie buvo skiriami nuo 3 – 9 mėnesių, įpareigojant neatlygintinai dirbti po 15 – 40 valandų per mėnesį visuomenės labui.

BK 41 straipsnyje greta kitų bausmės tikslų (bendroji prevencija, nubaudimas, kelio naujiems nusikaltimams užkirtimas) išskiria bausmės teisingumą. Bausmė turi būti teisinga. Bausmės teisingumas yra vienas pamatinių baudžiamosios teisės principų, kurio esmė yra ta, kad teismo paskirta bausmė turi atitikti du reikalavimus – padaryto nusikaltimo pavojingumą ir kaltininko asmenybės pavojingumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-39-1073/2022). Šis principas ypatingai aktualus skiriant laisvės atėmimo bausmę. Nors, kaip minėta, BK 310 straipsnio 1 dalies sankcija numato laisvės atėmimo bausmę, tačiau ši bausmė per visą analizuojamą laikotarpį buvo skirta vos 8 kartus (mažiausiai skiriant 4 mėnesius, o daugiausiai – 8 mėnesius). Didžiausia galima vienerių metų laisvės atėmimo bausmė nebuvo skirta nei karto. Pavyzdžiui, byloje O. Z. tyčia peiliu subadė mišrūnų veislės šunį, priklausantį kaimynui, padarydamas šuniui 9 durtines – pjautines žaizdas, dėl ko šuo nugaišo. Be kita ko, šią veiką O. Z. padarė būdamas apsvaigęs nuo alkoholio. Net ir atsižvelgę į kaltininko asmenybę ir įvertinę faktą, jog nusikaltimą padaręs asmuo jau buvęs teistas 3 kartus dėl kitų nusikaltimų, nei pirmosios nei antrosios instancijos teismai neskyrė maksimalios laisvės atėmimo bausmės (Telšių apylinkės teismo Akmenės rūmų 2020 m. spalio 20 d. nuosprendis Nr. 1-576-1048/2020, Šiaulių apygardos teismo 2021 m. sausio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-42-354/2021). Tokia teismų praktika rodo, jog už itin pavojingas žiaurus elgesio su gyvūnais formas, teismai nėra linkę taikyti maksimalios už šią nusikalstamą veiką galimos laisvės atėmimo bausmės.

Nepaisant reto laisvės atėmimo taikymo, gyvūnų gerovės iniciatoriai kurį laiką teikia baudžiamojo įstatymo pakeitimo projektus, siūlančius didinti maksimalią laisvės atėmimo bausmę. Pirmasis toks projektas buvo pateiktas 2009 m. lapkričio 25 d., kuriuo buvo siūloma didinti maksimalią terminuoto laisvės atėmimo bausmės ribą iki dviejų metų. Buvo argumentuojama, jog taip bus sumažintas žiaurių nusikaltimų prieš gyvūnus skaičius.

Tačiau šiam siūlymui buvo nepritarta akcentuojant, jog „bendroji nusikalstamumo prevencija kaip baudžiamųjų įstatymų ir bausmės tikslas, kuomet griežtinant baudžiamąją atsakomybę tikimasi sumažinti nusikalstamumą, baudžiamosios teisės moksle yra kritikuojama, kadangi ji nėra susijusi su konkrečiu nusikaltimą padariusiu asmeniu, todėl nesukuria baudžiamųjų teisinių santykių“ (Pasiūlymas BK 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui, 2010). Vėliau 2018 m. buvo siūloma laisvės atėmimo bausmę už žiaurų elgesį su gyvūnais padidinti iki ketverių metų, kadangi dabartinis reguliavimas yra neefektyvus ir neužkerta kelio naujų nusikalstamų veikų darymui (BK 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, 2018). Šis projektas taip pat nebuvo patvirtintas. Toks sprendimas buvo paaiškintas, jog šiuo metu BK už nesunkų sveikatos sutrikdymą (BK 138 straipsnis) numato maksimalią trejų metų laisvės atėmimo bausmę, tad patvirtinus tokį projektą, gyvūnų gerovės apsauga vertybiškai būtų laikoma aukščiau žmogaus teisių apsaugos.

Analizuojant visų šių įstatymų projektų rengėjų požiūrius, sutikti galima tik su dalimi jų. Iš esmės teisingai pastebėta, kad dabartinis teisinis reguliavimas neužtikrina, kad visi žiauriai besielgiantys su gyvūnais asmenys būtų traukiami atsakomybėn. To priežastys – daugelis pradėtų ikiteisminių tyrimų yra nutraukiami nesurinkus pakankamai įrodymų apie žiauraus elgesio buvimą, pareigūnų kompetencijų stoka, gyvūno savininko nustatymo problemos ir pan. (Pranevičienė, Vieraitytė, 2022). Tačiau manytina, kad daugiau rezultatų pasiektų ne laisvės atėmimo bausmės maksimalių ribų didinimas, bet efektyvesnė šio nusikaltimo prevencija. Pavyzdžiui, Austrijoje kiekviena iš devynių Austrijos valstijų paskiria gyvūnų apsaugos ombudsmeną, kuris veikia kaip nepriklausomas nevyriausybinis gyvūnų gerovės interesų atstovas. Be to, federaliniu lygmeniu veikia trys gyvūnų gerovės institucijos: Gyvūnų apsaugos komisija tiesiogiai konsultuoja Sveikatos apsaugos ministeriją gyvūnų gerovės klausimais; Gyvūnų apsaugos taryba, remdamasi naujausiais moksliniais įrodymais, rengia įstatymų projektus; o Gyvūnų apsaugos įgyvendinimo patariamoji taryba stebi, kaip laikomasi gyvūnų gerovę reglamentuojančių teisės aktų (World Animal Protection, 2020). Toks modelis vertinamas teigiamai, nes priešingai nei Lietuvoje, tokiu būdu užtikrinama, jog įstatymų projektų parengimą bei teisės aktų laikymosi užtikrinimą vykdytų tik tam atitinkamą kompetenciją apie gyvūnus turintys asmenys.

Tęsiant, rečiausiai per analizuojamą laikotarpį buvo skiriama arešto bausmė – 4 kartus, arešto trukmei svyruojant nuo 45 – 60 parų. Toks retas šios bausmės skyrimas galėtų būti siejamas su keliais faktoriais – bausmės individualizavimo kriterijais bei bausmės tikslo įgyvendinimu. Teisės doktrinoje manoma, kad arešto bausmė gali būti efektyvi tik

daliai nuteistųjų, todėl šios bausmės taikymas turėtų būti individualizuotas, suvokiant neigiamą socialinių padarinių grėsmę (Čepas, Sakalauskas, 2009). Be to, BK 49 straipsnio 5 dalis nustato, kad arešto iki 45 dienų bausmę galima atlikti poilsio dienomis, tad toks trumpalaikis įkalinimas dažnu atveju nesustabdo nuteistųjų toliau vykdyti žiaurų elgesį su kitais gyvūnais.

Asmeniui padariusiam nusikalstamą veiką, kartu su bausme gali būti skiriamos baudžiamojo poveikio priemonės, kurios turi padėti įgyvendinti bausmės paskirtį (BK 67 straipsnio 1 dalis). Pagal BK 310 straipsnį nuteistiems asmenims dažniausiai skiriamas turto konfiskavimas (BK 72 straipsnis, GGAĮ 4 straipsnio 4 dalis). Gyvūnų konfiskavimas baudžiamosiose bylose yra skiriamas teismo, kuris skirdamas šią baudžiamąją poveikio priemonę turi vadovautis BK IX skyriuje numatytų reikalavimų. Tačiau gyvūnų, priešingai nei kitų negyvų daiktų, konfiskavimas kelia papildomų iššūkių, kadangi ši procedūra privalo būti atliekama pagal specialų „konfiskuotų ar kitaip valstybei perduotų ūkinių gyvūnų ir gyvūnų augintinių perėmimo, įtraukimo į apskaitą, įkainojimo, saugojimo, realizavimo ir nugaištinimo tvarkos aprašą“. Be to, dėl gyvūnų prieglaudų ir kitų institucijų priimančių gyvūnus vietų trūkumo, apsunkinamas gyvūnų realizavimo procesas. Daugiausiai nepatogumų kelia procedūra dėl konfiskuotųjų laukinių gyvūnų. Sprendimą kur laikyti šiuos gyvūnus, kokiomis sąlygomis ar iš viso sunaikinti sprendžia Aplinkos apsaugos ministerija. Pavyzdžiui, konfiskuotas gyvūnas gali būti perduodamas gyvūnų globėjams, turintiems tinkamas sąlygas tiems gyvūnams laikyti, arba kitiems gyvūnų laikytojams, galintiems užtikrinti tinkamas sąlygas ir sutinkantiems perimti tokius gyvūnus (Pranevičienė, Vieraitytė, 2022). Tais atvejais, kai Lietuvoje tokių tinkamų sąlygų laikyti gyvūną apskritai nėra, šis gali būti perduodamas į kitas užsienio valstybes, galinčias apgyvendinti gyvūną.

BK 72 straipsnio 2 dalis numato, kad konfiskuotinu turtu laikomas šio kodekso uždraustos veikos įrankis, priemonė ar rezultatas. Anksčiau tiriant žiaurais elgesio su gyvūnais bylas buvo susiduriama su situacijomis, jog konfiskuojami tik tie gyvūnai, su kuriais tiesiogiai buvo siejami nusikalstami veiksmai. Tuo tarpu kiti asmens laikomi gyvūnai būdavo paliekami savininkui, taip sudarant potencialią tolimesnio smurto prieš gyvūnus terpę. Tačiau 2023 m. Seimas priėmė GGAĮ ir ANK pakeitimus, kuriais numatyta, kad gyvūno laikytoją nubaudus už žiaurų elgesį su gyvūnu, jam bus draudžiama kurį laiką įsigyti ir laikyti naują. Įsigaliojus įstatymų pakeitimams, „gyvūną laikančiam asmeniui, baustam už žiaurų elgesį su gyvūnu ir gyvūno kankinimą, jei jis buvo konfiskuotas, bus uždrausta laikyti gyvūną 2 metus įsiteisėjus nuobaudai. Gyvūno laikytojui, baustam už pakartotinį žiaurų elgesį su gyvūnu, gyvūno kankinimą, kai dėl to jam gresia žūtis ar

suluošinimas, jei buvo konfiskuoti visi jo gyvūnai, taip pat už tokį nusižengimą, padarytą pakartotinai – draudimas galios 4 metus. Dar ilgesnis draudimo laikotarpis numatytas gyvūno laikytojui, kuris yra teistas už tai, kad žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino ir dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas – jam draudžiama laikyti gyvūną vykdant teismo sprendimą ir 10 metų jį įvykdžius“ (Lietuvos Respublikos apsaugos ministerija, 2022). Įstatymų pakeitimai spėjo pasireikšti ir praktikoje. Pavyzdžiui, byloje nuteistoji bandė akcentuoti, jog nusikalstamos veikos padarymo priemone gali būti pripažinti tik 10 šunų, kuriems pašalintos balso stygos. Tačiau teismas atkreipė dėmesį, kad nuteistajai taip pat buvo skirta baudžiamojo poveikio priemonė – uždraudimas trejus metus laikyti naminius gyvūnus ir užsiimti jų veisimu, todėl pagrįstai buvo nuspręsta konfiskuoti visus patikrinimo metu iš jos paimtus šunis, t. y. 27 šunis, ir juos perduoti nuolatinei globai surastiems globėjams (Klaipėdos apygardos 2023 m. gruodžio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-224-651/2023). Įsigaliojus šioms įstatymų pataisoms, per 2023 m. gyvūnus buvo uždrausta laikyti 14 asmenų, kurie su gyvūnais elgėsi žiauriai ir iš kurių gyvūnai buvo konfiskuoti (GGI, 2024).

Be turto konfiskavimo taikomos ir kitos baudžiamojo poveikio priemonės – teisės užsiimti tam tikra veikla atėmimas, turtinės žalos atlyginimas ir pan. Pažymėtina, kad teismų praktikoje skiriant teisės užsiimti tam tikra veikla baudžiamąją poveikio priemonę išaiškina, jog naminių gyvūnų veisimas namuose taip pat laikomas darbine veikla. Pavyzdžiui, byloje apeliante J. S. bandė teigti, kad sąlygos skirti jai tokio pobūdžio baudžiamojo poveikio priemonę neegzistavo, nes naminių gyvūnų laikymas negali būti laikomas darbine veikla. Tačiau teisėjų kolegija išaiškino, jog J. S. užsiėmė šunų veisimu, todėl pirmosios instancijos teismas, būtent atsižvelgdamas į J. S. padarytos nusikalstamos veikos pobūdį, nustatytų teisės aktų pažeidimų mastą ir pavojingumą, padarė pagrįstą išvadą, kad šiuo atveju negalima palikti J. S. teisės laikyti naminius gyvūnus ir užsiimti jų veisimu ir todėl baudžiamojo poveikio priemonė buvo pritaikyta teisėtai (Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gruodžio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-224-651/2023).

Apibendrinus IV skyriuje aptartą žiauraus elgesio su gyvūnais baudžiamumą, pastebima, kad už žiaurų elgesį su gyvūnais daugiausiai buvo skiriamos baudos ir viešųjų darbų bausmės. Taip pat retesniais atvejais teismai skirdavo laisvės atėmimą ar areštą. Be kita ko, siekiant įgyvendinti bausmės paskirtį, asmenims pritaikomos baudžiamojo poveikio priemonės, iš jų daugiausiai skiriant turto konfiskavimą. Galiausiai, įsigaliojus naujai GGAĮ redakcijai, baudžiamąja ar administracine atsakomybe už žiaurų elgesį su gyvūnais baustiems asmenims pradėtas taikyti papildomas draudimas laikyti gyvūną

ateityje. Tokie pokyčiai tikėtina paskatins situacijų, kuomet nuteistasis ir toliau vykdo tokio pat pobūdžio nusikalstamas veikas, sumažėjimą Lietuvoje.

IŠVADOS

1. Gyvūno sąvoka Lietuvos teisės aktuose yra aiškinama plečiamai ir apima visų rūšių juslias būtybes. Žiaurų elgesį su gyvūnais galima suprasti kaip tyčinį skausmo, fizinės ir (ar) psichologinės kančios, pavojaus gyvūno sveikatai ar mirties gyvūnui sukėlimą ar nepriežiūros veiksmus, jei šie veiksmai padaryti nesant teisinio pagrindo.
2. Baudžiamosios atsakomybės ištakos Lietuvoje siekia I-ąjį Lietuvos Statutą, kuris kriminalizavo bebrų medžioklę. Rusijos Imperijos okupacijos metais Lietuvoje gyvūnų apsaugos sritis nebuvo siejama su nusikaltimais dorovei, o gyvūnų apsauga buvo užtikrinama tik siekiant sustabdyti plintančias infekcines žmonių ligas. 1903 m. įsigaliojęs Baudžiamasis Statutas užtikrino apsauga tik naminiams gyvūnams. 1961 m. LTSR BK redakcijoje, gyvūnų apsaugos mechanizmas taikant baudžiamąją atsakomybę iš viso nebuvo numatytas. 1988 m. LTSR BK numatė atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais, tačiau tik esant administracinei prejudicijai. Galiausiai, įsigaliojus naujam BK žiauraus elgesio su gyvūnais draudimas buvo įtvirtintas 310 straipsnyje, numatančiame baudžiamąją atsakomybę esant suluošinimo ar žūties padariniams.
3. Žiauraus elgesio su gyvūnais nusikaltimo objektas – gyvūnų gerovė. BK 310 straipsnyje numatyta nusikalstama veika objektyviai pasireiškia kaip žiaurus elgesys su gyvūnu, kuris, be kita ko, gali būti suprantamas ir kaip gyvūno kankinimas. Žiaurus elgesys su gyvūnu – tai tam tikrą laiką trunkantis fizinis poveikis kūnui, sukeliantis gyvūnui dideles fizines kančias, tačiau baudžiamoji atsakomybė už tokį elgesį kyla tik tuomet, jei nustatoma, kad dėl šių veiksmų kilo nusikalstami padariniai – gyvūnas žuvo ar buvo suluošintas. Suluošinimas, kaip vienas iš alternatyvių aptariamo nusikaltimo padarinių baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje apibrėžiamas pernelyg abstrakčiai, nes aiškinamas tik kaip negrįžtami gyvūno anatominiai pakyčiai ar funkciniai praradimai. Visgi, konkretūs gyvūno sužalojimo ir suluošinimo atribojimo kriterijai nei teismų praktikoje, nei baudžiamosios teisės moksle nėra suformuoti.
4. BK 310 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos dalyku laikytini visi gyvūnai, išskyrus tuos, kuriuos naikinti leidžia įstatymas. Šio nusikaltimo dalykas nėra gyvūnai, priklausantys kenkėjiškų gyvūnų rūšims, taip pat ir dar negimę gyvūnai. Visgi, tai nereiškia, kad naikinti leidžiamus gyvūnus yra teisėta suluošinti ar kitaip kankinti.
5. Žiaurus elgesys su gyvūnu gali pasireikšti kaltininkui veikiant tiek tiesiogine, tiek ir netiesiogine tyčia. Tiesioginės tyčios egzistavimas asmens, traukiamo baudžiamojon atsakomybėn, veiksmuose konstatuojamas tais atvejais, kai sąmoningai ir tikslingai

žiauriai elgiantis su gyvūnu siekiama pastarojo suluošinimo arba žūtis, o netiesioginės – kai asmuo suvokia žiauriais besielgiantis su gyvūnu, numato, kad dėl jo veiksmų gyvūnas gali būti suluošintas arba žūti, bet nepagrįstai arba remdamasis sėkme, likimu, prietarais tikėjosi minėtų padarinių išvengti.

6. Už žiaurų elgesį su gyvūnais yra numatyta tiek administracinė, tiek ir baudžiamoji atsakomybė. Asmeniui taikytinos teisinės atsakomybės rūšis tiesiogiai priklauso nuo padarinių, kilusių žiauriai elgiantis su gyvūnu, nes BK 310 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos sudėtis yra materialioji. Tais atvejais, kai dėl žiauraus elgesio su gyvūnu, nekyla žalingų padarinių grėsmė veika kvalifikuojama pagal ANK 346 straipsnio 16 dalį. Pagal minėto administracinio nusižengimo kvalifikuotą sudėtį nustatančią ANK 346 straipsnio 18 dalį veika kvalifikuojama tuomet, kai dėl ANK 346 straipsnio 16 dalyje nurodytų veiksmų, gyvūnams gresia suluošinimas arba žūtis. Jeigu asmens veika pasiekia tokį pavojingumo laipsnį, kad su gyvūnu elgiamasi taip, kad jis – suluošinamas arba žūsta, kaltininkui taikoma baudžiamoji atsakomybė, numatyta BK 310 straipsnio 1 dalyje.
7. Žiauraus elgesio su gyvūnais ir turto sunaikinimo ar sugadinimo veikos yra kvalifikuojamos iš sutapties tais atvejais, kai padarant nusikalstamą veiką, numatytą BK 310 straipsnyje, tuo pat metu sunaikinimas svetimas turtas (gyvūnas). Atribojant neteisėtą medžiojimą ar žvejojimą nuo žiauraus elgesio su gyvūnais atsižvelgiama į tai, kad BK 272 straipsnio objektas yra gamtos išteklių ir jų išsaugojimas, o BK 310 straipsnio objektas – gyvūnų gerovė. Tuo atveju jeigu neteisėtai sumedžiotas gyvūnas patyrė kančias ar buvo suluošintas, veikos turi būti kvalifikuojamos iš sutapties. Tais atvejais, kai nelegalių veisyklų veikla būtų susijusi su žiauriu elgesiu su gyvūnais, tokie veiksmai būtų kvalifikuojami kaip nusikalstamų veikų, numatytų BK 202 straipsnio 1 dalyje ir BK 310 straipsnio 1 dalyje, sutaptis. Galiausiai, norint kvalifikuoti žiauraus elgesio su gyvūnais bei viešosios tvarkos pažeidimo sutaptį visuomet turi būti atsižvelgiama į kilusių padarinių pobūdį – gyvūno suluošinimą ar mirtį bei visuomeninės rimties sutrukdyimo faktus.
8. Išanalizavus BK 310 straipsnio baudžiamumą, 2014 m. kovo mėn. – 2024 m. kovo mėn. laikotarpiu dažniausiai buvo pritaikytos baudos ir viešųjų darbų bausmės – po 19 kartų. Laisvės atėmimas buvo taikytas – 8 kartus, tačiau nei vienu iš šių atvejų nebuvo skiriama maksimali vienerių metų laisvės atėmimo bausmė. Mažiausiai kartų skiriama bausmė buvo areštas – 4 kartus. Norint sumažinti šios nusikalstamos veikos kiekį nebūtina didinti laisvės atėmimo maksimalios ribos, o daugiau dėmesio skirti šio nusikaltimo prevencijai. Daugiausiai už šią veiką skiriama baudžiamojo poveikio

priemonė – turto konfiskavimas. Tačiau šios baudžiamojo poveikio priemonės įgyvendinimas sukelia papildomų iššūkių, tokių kaip sąlygų laikyti konfiskuotus gyvūnus nebuvimas, apsunkinta paėmimo bei realizavimo tvarka, pareigūnų kvalifikacijos trūkumas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

Tarptautiniai teisės aktai

1. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (2012). Official Journal, C 326;

Lietuvos Respublikos teisės aktai

2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (1985). *Valstybės žinios*, 1-1;
3. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (1984). *Valstybės žinios*, 1-1;
4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 89-2741;
5. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 74-2262;
6. Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas (1997). *Valstybės žinios*, VIII-500;
7. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). *Valstybės žinios*, 33-1014;
8. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas (1997). *Valstybės žinios*, VIII-498;
9. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas (2002). *Valstybės žinios*, IX-966;

Užsienio valstybių teisės aktai

10. Austria Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB), 13 November 1998 (Federal Law Gazette I, p. 945, p. 3322) (Translation to english) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/08/Criminal-Code-Austria-1998.pdf?x19059> [žiūrėta 2024 m. kovo 20 d.];
11. The Swedish Penal Code. Amendments up to 01.05.1999 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5ea-b03/the-swedish-criminal-code.pdf> [žiūrėta 2024 m. kovo 17 d.];
12. United Kingdom Animal Welfare Act (2006), c. 45;

Specialioji literatūra

Knygos

13. Abramavičius A. et al. (2010). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras (Specialioji dalis: 213-230 straipsniai)*. Vadovėlis. Vilnius: Registrų centras;

14. Abramavičius A. et al., (1998). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas;
15. Baudžiamasis statutas II-as leidinys (1930). Kaunas: Spaustuvė “Menas”;
16. Bereikienė et al. (2017). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Antroji knyga*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas;
17. Gelumauskienė R., Šapoka G. (2012). *Lietuvos teisės istorijos chrestomatija*. Vilnius: Justitia;
18. Girdenis T., Gutauskas A., Kujalis P. (2013). *Baudžiamoji teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas;
19. Gruodytė E. et al. (2022). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Antroji knyga*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas;
20. Kienapfel D., Schmoller K. (2009). *Strafrecht - Besonderer Teil III – Delikte gegen sonstige Individual- und Gemeinschaftswerte*. Österreich: MANZ Verlag Wien;
21. Mikelėnienė, D., Mikelėnas, V.(1999). *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia;
22. Švedas et al. (2022). *Lietuvos Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Pirmoji knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla;
23. Kant E. (1930). *Lectures on ethics*. Translated from the German by Louis Infield. London: Methuen & Co. LTD;

Elektroninės knygos:

24. Vaišvila A (2000). Teisės teorija : vadovėlis. Vilnius: Justitia; Prieiga per internetą: <https://vtvk2008.files.wordpress.com/2008/10/teises-teorija-vaisvila-2000.pdf> [žiūrėta 2024 m. kovo 14 d.];

Straipsniai elektroniniuose mokslo žurnaluose:

25. Čaplinskas A., Dapšys A., Misiūnas J. (2004). Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo teorinės problemos. Teisės problemos Nr. 4 (46), p. 44-82 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lituanistika.lt/content/39531> [žiūrėta 2023 m. kovo 17 d.];
26. Čepas A., Sakalauskas G. (2009). Ar prasminga arešto bausmė? Teisės problemos, Nr. 4 (66), p. 5-30. Vilnius: Vilniaus Universitetas;
27. Drakšas R. (2004). Baudžiamojo poveikio priemonės kaip baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma. Žurnalas Teisė Nr. 50, p. 26-25. Vilnius: Vilniaus Universitetas;

28. Falaise, 2019. M. Falaise (2019). Legal standards and animal welfare in European countries. *Animal Welfare: from Science to Law*, p. 71-76 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.fondation-droit-animal.org/proceedings-aw/to-which-animals-does-animal-welfare-apply-in-law-and-why/> [žiūrėta 2024 m. kovo 11 d.];
29. Fedosiuk O. (2019). Baudos bausmė atgrasymo iliuzijos sąlytuose. *Jurisprudencija*, Nr. 26(2), p. 292-307. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas;
30. Grinevičiūtė K. (2008). Žiauraus elgesio su vaiku samprata baudžiamojoje teisėje. Vol. 113 Nr. 11 (2008): *Jurisprudencija*, p. 107-113. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1750> [žiūrėta 2023 m. kovo 18 d.];
31. Mogbo, T. C & others (2013). Animal Cruelty: A Review. *Journal of Natural Sciences Research*, Vol. 3, No. 8, p. 94-98 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/258342070_Animal_Cruelty_A_Review [žiūrėta 2023 m. kovo 12 d.];
32. Nedić T., Klasiček D. (2023). Questioning animals' status as objects of property rights in croatian and comparative property law. Faculty of Law Osijek Josip Juraj Strossmayer University of Osijek under the project nr. IP-PRAVOS-7, "Civil law and civil procedural law in the 21st century – current situation and future tendencies". Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/372344955_QUESTIONING_ANIMALS'_STATUS_AS_OBJECTS_OF_PROPERTY_RIGHTS_IN_CROATIAN_AND_COMPARATIVE_PROPERTY_LAW [žiūrėta 2023 m. balandžio 8 d.];
33. Pranevičienė B., Vieraitytė A. (2021). Teisinė atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas;
34. Pranevičienė B., Vieraitytė A. (2022). Gyvūnų konfiskavimas dėl žiauraus elgesio su jais. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka: mokslinis žurnalas*, p. 120-135. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas;
35. Prapiestis D., Prapiestis J. (2016). Kaltės institutas baudžiamojoje kasacijoje. Teisės apžvalga *Law review* No. 2 (14), 2016, p. 48-61 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/e62da506-02c5-4079-8cbe-3bbe793253d2/content> [žiūrėta 2023 m. kovo 29 d.];

Disertacijos

36. Veršekys, P. (2009). *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus Universitetas;

37. Višinskis, G. (2015). *Baudžiamoji atsakomybė už savavaldžiavimą*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla;
38. Vosyliūtė, A. (2009). *Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla;

Elektroniniai leidiniai

39. Britannica (2024). Cruelty to animals [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.britannica.com/science/cruelty-to-animals> [žiūrėta 2024 m. kovo 12 d.];
40. Dailymail (2018). Cruel magistrate, 64, and her daughter, 29, who put dog in a baby jumper that stuck to its weeping skin and had to be cut off by a vet are banned from keeping animals [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-5704883/Cruel-magistrate-daughter-dog-skin-problems-baby-jumper-banned-keeping-dogs.html> [žiūrėta 2024 m. kovo 20 d.];
41. Gyvūnų gerovės iniciatyvos (2023). Per metus dėl teisės pažeidimų prieš gyvūnus į Lietuvos policiją kreiptasi daugiau nei 2000 kartų [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ggi.lt/per-metus-del-teises-pazeidimu-pries-gyvunus-i-lietuvos-policija-kreiptasi-daugiau-nei-2000-kartu/> [žiūrėta 2024 m. kovo 12 d.];
42. Gyvūnų gerovės iniciatyvos (2023). Trumpa atmintinė, kaip atskirti nelegalias gyvūnų daugyklas nuo legalių veislynų [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ggi.lt/wp-content/uploads/2020/12/kaip-atskirti-nelegalias-gyvunų-daugyklas-nuo-legalių-veislynų.pdf> [žiūrėta 2024 m. kovo 19 d.];
43. Lietuvos Respublikos Prokuratūra (2023). Galutine ir neskundžiama LAT nutartimi už žiaurų elgesį su gyvūnais atsakys 7 nuteistieji [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.prokuraturos.lt/lt/galutine-ir-neskundziama-lat-nutartimi-uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-atsakys-7-nuteistieji/10131> [žiūrėta 2024 m. kovo 7 d.];
44. R. Mikalčiūtė-Urbonė (2009). Nuo tilto numestas šuo Pipiras neišgyveno [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.15min.lt/naujiena/gyvunu-klubas/ivykiai/nuo-tilto-numestas-suo-pipiras-neisgyveno-172-72323?utm_medium=copied [žiūrėta 2024 m. kovo 7 d.];
45. World Animal Protection (2020). Animal Protection index (API) 2020 - Republic of Austria [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://api.worldanimalprotection.org/sites/default/files/api_2020_-_austria_0.pdf [žiūrėta 2024 m. kovo 12 d.];

46. Žurnalas Medžioklė (2023). Šiandien prasideda bebrų medžioklės sezonas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.medzioklezurnalas.lt/siandien-prasideda-bebru-medziokles-sezonas> [žiūrėta 2024 m. kovo 14 d.];

Teismų praktika

Lietuvos teismų sprendimai

47. Kauno apygardos teismo 2018 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-327-238/2018;
48. Kauno apygardos teismo 2020 m. kovo 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-234-658/2020;
49. Kauno apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 30 d. nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-10394-288/2016;
50. Klaipėdos apygardos 2023 m. gruodžio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-224-651/2023;
51. Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. lapkričio 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-266-557/2022;
52. Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gruodžio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-224-651/2023;
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-167/2009;
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012;
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25/2013;
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-578-222/2015;
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-10-696/2015;
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-511/2018;
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-489/2019;
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274-697/2020;

61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. ATIK-105/2021;
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-115-303/2022;
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-39-1073/2022;
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-22-648/2024;
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-20-788/2024;
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-516/2012;
67. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 7 straipsnio 2 dalies, 8 straipsnio 1, 9, 10 dalių, 13 straipsnio 2 dalies, 18 straipsnio 7 dalies ir 22 straipsnio 3, 6, 7 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 63-2235;
68. Panevėžio apygardos teismo 2012 m. kovo 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-181-350-2012;
69. Panevėžio apygardos teismo 2014 m. sausio 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-36-350-2014;
70. Šiaulių apygardos teismo 2021 m. sausio 21 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-42-354/2021;
71. Telšių apylinkės teismo Akmenės rūmų 2020 m. spalio 20 d. nuosprendis Nr. 1-576-1048/2020;
72. Vilniaus apygardos teismo 2014 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-461-256-2014;
73. Vilniaus rūmų (Regionų administracinis teismas) 2022 m. lapkričio 30 d. sprendimas Nr. I2-1973-596/2022;

Užsienio valstybių teismų sprendimai

74. Ford v. Wiley, May 18, 1889. Queen's Bench Division (Divisional Court), 23 QBD 203;
75. Högsta domstolen Dom, 2006 Nr. B 5183-04, Hovrätten för Nedre Norrlands dom den 22 november 2004 i mål B 1085-03;

Kiti šaltiniai

76. Good Reads (2011). Immanuel Kant famous Quotes [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.goodreads.com/author/quotes/11038.Immanuel_Kant [žiūrėta 2024 m. kovo 7 d.];
77. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 26, 90, 222, 224, 225, 239, 242, 244, 259(1), 282 ir 320 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas (2014). 219;
78. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (2022). Už žiaurų elgesį su gyvūnais – draudimas juos laikyti nuo 2 iki 10 metų. Prieiga per internetą: <https://am.lrv.lt/lt/naujienos/uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-draudimas-juos-laikyti-nuo-2-iki-10-metu/> [žiūrėta 2024 m. balandžio 5 d.].
79. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (2021). XIIP-5179(2);
80. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas (2018). XIIP-1708;
81. Lietuvos Respublikos privalomojo profilaktinio aplinkos kenksmingumo pašalinimo (dezinфекcijos, dezinsekcijos, deratizacijos) tvarkos aprašas (2009). *Valstybės žinios*, 35-1362;
82. Lietuvos Tarybų Sąjungos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1961). *Valstybės žinios*, 18-147;
83. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakas padaryti pakeitimus ir papildymus kai kuriuose Lietuvos TSR įstatymų aktuose (1988). Vilnius, XI-2287;
84. Pasiūlymas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui (2010). XIP-1429(2);
85. Stütz A. S. (2020). *Strafrechtliche Aspekte des Tierschutzes in Österreich*. Graz: Karl-Franzens-Universität Graz;
86. World Organisation for Animal Health (2023). Terrestrial Animal Health Code [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.woah.org/en/what-we-do/standards/codes-and-manuals/terrestrial-code-online-access/> [žiūrėta 2023 m. kovo 13 d.];

87. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 года/ Издано проф. Имп. Училища правоведения... Н. С. Таганцевым .- 5-е изд., доп. САНКТПЕТЕРБУРГ : тип. М. Стасюлевича, 1886 .- [4], 714 с. [interaktyvus].
Prieiga per internetą: <https://www.prlib.ru/item/459770> [žiūrėta 2024 m. kovo 15 d.].

SANTRAUKA

Baudžiamoji atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais

Rūta Folk

Baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais temos aktualumą liudija net tik didėjantys registruotų nusikaltimų pagal BK 310 straipsnį skaičiai, bet ir nuolatos teikiami įstatymų pakeitimo projektai bei žiniasklaidoje didelio rezonansinio atgarsio sulaukę įvykiai. Magistro darbe siekiama išanalizuoti žiauraus elgesio su gyvūnais reiškinių nacionalinėje teisėje, atsižvelgiant ir į užsienio šalių – Švedijos, Austrijos ir Jungtinės Karalystės – reglamentavimą.

Pirmoje šio darbo dalyje yra analizuojamas žiauraus elgesio su gyvūnais reiškinyse bendraja prasme, jo kompleksiskumas, apibrėžiamos pagrindinės sąvokos. Taip pat išskiriamos pagrindinės žiauraus elgesio su gyvūnais formos, pasireiškimo būdai, aptariami pagrindiniai nacionaliniai ir tarptautiniai teisės aktai, reguliuojantys šį reiškinį. Šioje dalyje taip pat išanalizuota baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais raida Lietuvoje. Antroje dalyje daugiausia koncentruojamasi į žiauraus elgesio su gyvūnais, kaip nusikalstamos veikos, pasireiškimą nacionalinėje baudžiamojoje teisėje – analizuojami pagrindiniai sudėties požymiai, pateikiami kriminalizavimo rezultatai ir taikymo problematika.

Trečioje šio darbo dalyje dėmesys skiriamas žiauraus elgesio su gyvūnais atribojimui su kitomis nusikalstamomis veikomis – turto sunaikinimu (BK 187 straipsnis), neteisėtu medžiojimu ar žvejojimu (BK 272 straipsnis), neteisėtu vertimusi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla (BK 202), viešosios tvarkos pažeidimu (BK 284). Galiausiai, paskutiniuojuose dalyje aptariamas šio nusikaltimo baudžiamumas – dažniausiai paskiriamos bausmės, taikomos baudžiamojo poveikio priemonės bei prevencijos reikalingumas.

Atlikus darbo analizę galima teigti, jog BK 310 straipsnio formuluotė sukelia šios normos taikymo iššūkių, kuriuos galima spręsti pateikiant konkretesnius sąvokų apibrėžimus.

SUMMARY

Criminal liability for Cruel Treatment of Animals

Rūta Folk

The topic of criminal liability for cruel treatment of animals is not only relevant based off the increasing amount of crimes in accordance with article 310 of the Criminal Code of Lithuania but is also supported by the development of various legislative amendment projects regarding animal cruelty as well as popularized instances of animal cruelty appearing in the Lithuanian society. The aim of this Masters' Thesis is to analyze the occurrence of cruel behavior towards animals in accordance to not only the Lithuanian law, but the legal regulation of foreign countries, such as – Austria, Sweden, and the United Kingdom.

Animal cruelty in a broad sense, as well as its' complexity and legal terms supporting it, is analyzed in the first part of this Thesis. The main forms of this act and how it manifests in real situations is analyzed in accordance with the national and international legislation regulating these acts. Additionally, the legal development of criminal liability for animal cruelty in Lithuanian law is also analyzed. The focus of the Thesis in the second part examines the manifestation of animal cruelty specifically in a national criminal sense - the main elements and characteristics of such an act are studied, the problems of legal application are distinguished, and the results of criminalization are concluded.

In the third part - the main focus is put on the distinction of inhumane acts towards animals from other criminal activities such as: destruction of property (article 187), illegal hunting of fishing (article 272), illegal economic commercial, financial or professional activity (article 202), disruption of public order (article 284). Lastly, the penalties and/or punitive measures for such an act as well as any other sanctions that can be applied are examined in the last part, while putting emphasis on the need of prevention of such acts.

Ultimately, it can be concluded, that in the context of Article 310 of the Criminal code of Lithuania – the issues of wording of this article could be resolved with applying more concrete legal wording.